

Μανώλης Πέπονας

ΗΡΩΕΣ & ΦΙΛΟΚΤΗΤΕΣ

Μια άλλη ιστορία της Ελλάδας

apopseis Εκδόσεις **apopseis.gr**
©2016 Εκδόσεις apopseis.gr - Όλο το υλικό είναι copyright του περιοδικού

Τα βιβλία των εκδόσεων apopseis.gr μπορείτε να τα βρείτε μόνο στις σελίδες
του διαδικτυακού περιοδικού www.apopseis.gr

Όλο το υλικό είναι copyright του περιοδικού και των συγγραφέων

Για λεπτομέρειες και πληροφορίες επικοινωνήστε:
Δημήτρης Κοντογιάννης: info@apopseis.gr

Δεν επιτρέπεται η πώληση, ανατύπωση και χρήση του παρόντος βιβλίου από όποιο μέσο
(ηλεκτρονικό, μηχανικό, εκτύπωση, ραδιοφωνική ή τηλεοπτική αναγνώση)
χωρίς την προηγούμενη άδεια του υπευθυνού της έκδοσης και του συγγραφέα.

Το συγκεκριμένο βιβλίο διατίθεται δωρεάν.
Αν σας ζητηθεί οποιοδήποτε χρηματικό ποσό, παρακαλούμε επικοινωνήστε άμεσα μαζί μας

Μανώλης Πέπονας

ΗΡΩΕΣ & ΦΙΛΟΚΤΗΤΕΣ

Μια άλλη ιστορία της Ελλάδας

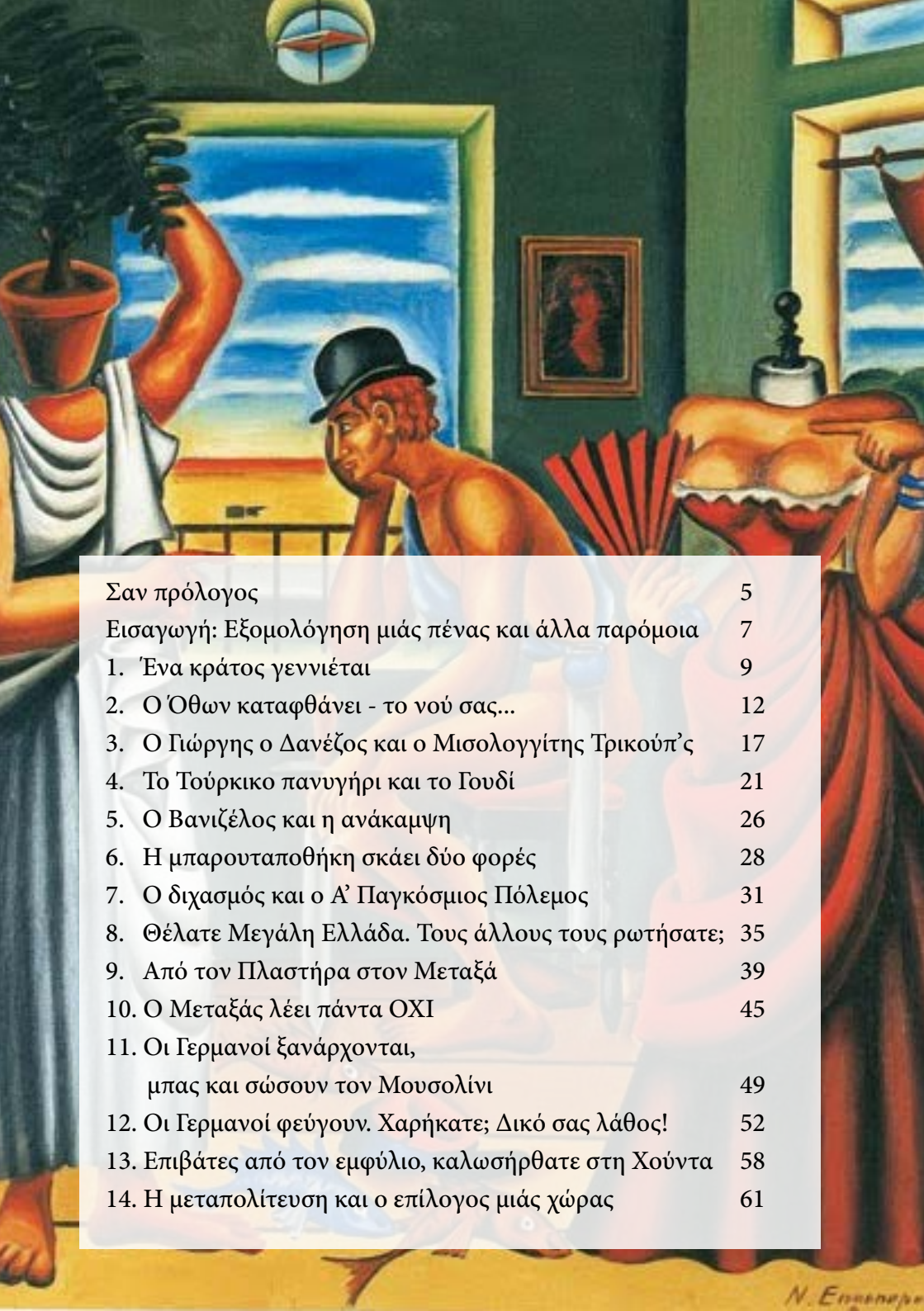
Σαν πρόλογος

Έχουμε συνηθίσει να βλέπουμε την ιστορία ως μια σειρά από ένδοξα γεγονότα και τις στιγμές που μας πικραίνουν να τις κρύβουμε κάτω από το χαλάκι. Στην πραγματικότητα όμως η ιστορία γράφεται από ανθρώπους, με τα καλά τους, τα κακά τους, τα θετικά και τα αρνητικά τους. Αυτό είναι που περιγράφει ο Μανώλης Πέπονας στο “Ηρωες και Φιλοκτήτες”: την συνοπτική ιστορία της νεότερης Ελλάδας μέσα από την ανθρώπινη πλευρά των πρωταγωνιστών της -φυσικά με αρκετή δόση χιούμορ!

Μη παρεξηγηθείτε αν δείτε κάποιο αγαπημένο σας ιστορικό πρόσωπο να απομυθοποιείται και να γίνεται λόγος για γέλια. Σκεφτείτε ότι στο μέλλον μπορεί να γελάνε και με εμάς, γιατί να μη γελάσουμε και εμείς λίγο με τους προηγούμενους;

Καλή ανάγνωση,

Δημήτρης Κοντογιάννης

Σαν πρόλογος	5
Εισαγωγή: Εξομολόγηση μιάς πένας και άλλα παρόμοια	7
1. Ένα κράτος γεννιέται	9
2. Ο Όθων καταφθάνει - το νού σας...	12
3. Ο Γιώργης ο Δανέζος και ο Μισολογγίτης Τρικούπ'ς	17
4. Το Τούρκικο πανυγήρι και το Γουδί	21
5. Ο Βανιζέλος και η ανάκαμψη	26
6. Η μπαρουταποθήκη σκάει δύο φορές	28
7. Ο διχασμός και ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος	31
8. Θέλατε Μεγάλη Ελλάδα. Τους άλλους τους ρωτήσατε;	35
9. Από τον Πλαστήρα στον Μεταξά	39
10. Ο Μεταξάς λέει πάντα ΟΧΙ	45
11. Οι Γερμανοί ξανάρχονται, μπας και σώσουν τον Μουσολίνι	49
12. Οι Γερμανοί φεύγουν. Χαρήκατε; Δικό σας λάθος!	52
13. Επιβάτες από τον εμφύλιο, καλωσήρθατε στη Χούντα	58
14. Η μεταπολίτευση και ο επίλογος μιάς χώρας	61

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Εξομολόγηση μιάς πένας και άλλα παρόμοια

Οι ιστορίες που γράφονται από τους επαγγελματίες -μεταξύ των οποίων και εγώ- δεν είναι πραγματικές. Τουλάχιστον όχι εξολοκλήρου. Γράφονται με τρόπο επίσημο, με μια αυστηρή ροή λογικής την οποία σχεδόν ποτέ δεν έχουν τα υποκείμενα που εξετάζονται. Τα υποκείμενα. Γελοία, τις περισσότερες φορές: αξιότιμοι πολιτικοί-καταχραστές δημοσίου χρήματος, γενναίοι στρατιωτικοί- φονιάδες και ένας λαός που προτιμά να δρα ως μάζα κοιτώντας το συμφέρον του. Αυτά όταν τα πράγματα πάνε καλά. Όταν φανούν τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της κατάστασης, οι πολιτικοί αλληλοκατακρίνονται, οι στρατιωτικοί ονειρεύονται -ή επιχειρούν- πραξικοπήματα και ο λαός δεν ξέρει τίποτα και “για όλα φταίνε οι αλήτες που κυβερνούν”. Αυτή την ιστορία δεν την έχει γράψει κανείς.

Μέσα από αυτό το κενό, αναρωτήθηκα τι θα μπορούσε να αλλάξει αυτή την ξύλινη οπτική που κυριαρχεί εδώ και αιώνες. «Να γράψεις εσύ την ιστορία που θες», μου είπε μια φωνή μέσα μου. Ίσως να ήταν μια φωτεινή στιγμή, που ο θεός μιλάει στα τέκνα του. Ίσως και όχι. Εγώ, ο ίδιος, θα ήμουν και απλά θα κορόιδευα τον εαυτό μου, προσφέροντάς του οράματα δίχως αλκοόλ.

Έτσι πήρα το θάρρος και άρχισα να γράφω την ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας. Την αληθινή. Δίχως θριαμβολογίες ή ψεύτικα δάκρυα. Σκέφτηκα πως μπροστά μου δεν ήταν η Ελλάδα προσωποποιημένη -όπως τη θέλουν κάποιοι συνάδελφοί μου- αλλά κάποιος έξυπνος και λίγο αθυρόστομος άνθρωπος, που ήθελε να ξέρει την αλήθεια για την ιστορία της χώρας που τον γέννησε και τον μεγάλωσε. Γι’

αυτό και ίσως το ύφος του βιβλίου να φαίνεται λίγο ειρωνικό. Δεν είναι. Είναι απλώς ωμό. Ίσως και λίγο περιπαιχτικό με τα πρόσωπα τα οποία ξέρετε ως ήρωες και μόνο τέτοιοι δεν ήταν. Όχι όλοι, αλλά οι περισσότεροι.

Να ξεκαθαρίσω πως δεν ανήκω σε κάποια παράταξη. Δεν είμαι μηδενιστής και αυτό φαίνεται και στο έργο που θα διαβάσετε. Δεν είμαι σατανιστής ή μασόνος. Δεν βαρέθηκα τη ζωή μου. Δεν είμαι πονηρός – σίγουρα το αντίθετο. Και το κυριότερο; Είμαι κακός άνθρωπος! Γι' αυτό και γράφω βιβλία. Για να βγάλω τα απωθημένα μου! Επειδή όταν η μάνα μου μού έλεγε για τη θανάτωση του λέοντος της Νεμέας από τον Ηρακλή, εγώ έπαιρνα το μέρος του λέοντος και κατηγορούσα τον -καθόλου οικολόγο- ήρωα, καθώς και την Greenpeace που δεν προστάτεψε το ζώο.

Ξέρετε γιατί έγινε αυτό; Γιατί ανέκαθεν μου άρεσαν οι ήρωες γυμνοί. Με την καλή την έννοια, πάντα. Δε μου άρεσε ο πανέξυπνος Οδυσσέας και ο παντοδύναμος Αχιλλέας. Προτιμούσα τον γενναίο, αλλά και πεισματάρη Φιλοκτήτη.

Καθώς μεγαλώνω –ξέρω δεν είναι μόνο δικό μου γνώρισμα αυτό- καταλαβαίνω πως οι πιο πολλοί ήρωες μοιάζουν στον Φιλοκτήτη. Ελάχιστοι πεθαίνουν για τη μαμά – πατρίδα και αυτοί μένουν άγνωστοι, τις περισσότερες φορές. Οι υπόλοιποι προσπαθούν παράλληλα με τις υπηρεσίες τους να αποκτήσουν και κάποια οφέλη. Να κάνουν μια γερή μπάζα που έλεγαν οι αρχαίοι ημών πρόγονοι. Τους σέβομαι όλους γιατί αν δεν ήταν αυτοί, οι μικροί Φιλοκτές, τότε εγώ δε θα μπορούσα να έγραφα εδώ την άποψή μου.

1.

Ένα κράτος γεννιέται

Οι Μεγάλοι μοιράζουν τον κόσμο στη Βιέννη. Ένας σωρός από λαούς περιμένει την τύχη του, η οποία θα προκύψει από αυτό το κομψότατο τραπέζι.

Μετά από πολλούς αγώνες, αρκετών -τιμίων και μη- αγωνιστών, οι Μεγάλοι και Εκλαμπρότατοι σύμμαχοί μας, κατασυγκινημένοι (κυρίως αυτός ο φιλέλληνας, ο Μέττερνιχ, μέχρι σήμερα πρέπει να κλαίει - από συγκίνηση πάντα) από τους αγώνες κατά του Οθωμανού δυνάστη, αποφάσισαν να μας κάνουν κράτος. Στο Λονδίνο όλα αυτά, το 1827. Στο Ναβαρίνο, μάλιστα, τσάκισαν τους Τούρκους σε μια ναυμαχία άνευ προηγουμένου. Ο Ιμπραήμ της Αιγύπτου, ο γιος του Μεχμέτ Αλή που το άγαλμά του βρίσκεται σήμερα στην Καβάλα, είχε σχεδόν καταστείλει την επανάσταση

καίγοντας τη μισή Πελοπόννησο. Βλέποντας πως μόνοι μας δεν μπορούσαμε να τα βγάλουμε πέρα με αυτόν τον σύμμαχο του σουλτάνου, οι Μεγάλες Δυνάμεις του έκοψαν τον ανεφοδιασμό και μετά από ένα σωρό συμπτώσεων και παλινωδιών, βρέθηκαν να του διαλύουν το στόλο. Και πραγματικά, πρώτη φορά που σύμμαχος βοηθούσε έμπρακτα την Ελλάδα – και μια από τις τελευταίες, σας διαβεβαιώνω για αυτό.

Όλα αυτά οι σύμμαχοι τα έκαναν από άκρατο φιλελληνισμό και θαυμασμό στο αρχαιοελληνικό πνεύμα, για το οποίο είχαν διδαχθεί άλλωστε και όλοι οι Έλληνες καπεταναίοι, ανεξαιρέτως. Βέβαια αρκετοί από τους τελευταίους δεν ήξεραν ελληνικά -μιλούσαν αρβανίτικα, βλάχικα, τούρκικα, σλάβικα, κτλπ- αλλά αυτά λίγη σημασία έχουν. Όταν υπάρχει ανάγκη -και μάλιστα εθνική ανάγκη- αυτά περισσεύουν. Επίσης κάποιοι, κακόπιστοι άνθρωποι, λένε πως κάθε μια Δύναμη ήθελε ένα προτεκτοράτο στην Ανατολική Μεσόγειο, αλλά επειδή οι Τούρκοι είχαν δύναμη και ήταν και μπαμπέσηδες, αποφάσισαν να ξαναθυμηθούν τους εκλαμπρότατους Έλληνες αγωνιστές, οι οποίοι είχαν και κάποιους οπαδούς στους αριστοκρατικούς κύκλους και τις Αυλές όλων σχεδόν των χωρών. Αυτοί όμως οι άνθρωποι που λένε τέτοια ψέματα, είναι προδότες και δεν πρέπει να τους πιστέψει κάποιος σοβαρός άνθρωπος. Για εσάς τους υπόλοιπους δεν ξέρω.

Οι ίδιοι αλήτες, λένε πως επίσης τους χρωστάγαμε και κάτι δάνεια από τότε, μιας και αυτοί μας τα έδιναν για να πολεμάμε τους Τούρκους κι εμείς τα τρώγαμε μόνοι μας σε εμφυλίου και άλλες τέτοιες πατριωτικές υπηρεσίες... Οι Ρουμελιώτες σφάζονταν με του Πελοποννήσιους, οι πολιτικοί με τους στρατιωτικούς και όποιος περίσσευε πολεμούσε αβοήθητος εναντίον οργανωμένου στρατού. Και αυτούς όλους τους πλήρωναν οι Δυνάμεις, μήπως και αποκομίσουν κανένα κέρδος στην περιοχή. Δεν τους συνέφερε λοιπόν να πάνε τα δανεικά ανεπίστρεπτα, χωρίς να έχουν κερδίσει τίποτα.

Είναι γεγονός πάντως, πως με τη βοήθεια των Τριών Μεγάλων (πολύ, πάρα, πολύ μεγάλων. Το καταλάβαμε αυτό αργότερα και το καταλαβαίνουμε ακόμη το μέγεθός τους...) Δυνάμεων, δημιουργήθηκε ένας πυρήνας ελεύθερου ελληνισμού, που τον είπαν Ελλάδα. Το 1830, με το πρωτόκολλο του Λονδίνου, 3 χρόνια μετά τη συνθήκη που οδήγησε στη ναυμαχία του Ναβαρίνου, δημιουργήθηκε ένα ανεξάρτητο κράτος, μικρό. Έπιανε τη Ρούμελη, τον Μοριά και κάποια νησιά. Όλα τα άλλα ήταν έξω. Τα περισσότερα τα είχαν οι Τούρκοι ακόμη.

Και γιατί, όλα τα γίδια θέλουν και έναν τσοπάνη, αποφασίσαμε να μας στείλουν κι εμάς έναν. Τον Έλληνα, πρώην υπουργό του τσάρου, Ιωάννη Καποδίστρια τον είχαμε φάει μέσα σε 4 χρόνια, το 1831 στο Ναύπλιο.

Πριν τον Καποδίστρια, όλοι οι αγνοί πατριώτες τρωγόντουσαν για την καρέκλα. Καπεταναίοι, έμποροι, Φαναριώτες, πολιτικοί, όλα τα καλά παιδιά εκεί. Τυπικός αρχηγός ήταν ο Δημήτριος Υψηλάντης, αλλά μέσα σε μιάμιση Εθνοσυνέλευση

τον είχαν παραγκωνίσει οι εκλαμπρότατοι κύριοι Κωλέττης και Μαυροκορδάτος. Ο Υψηλάντης ήταν από εκείνους τους ρομαντικούς τύπους που τους συναντάς σπάνια στην ιστορία. Ωραίος, γενναίος, αλλά αδύναμος ως χαρακτήρας. Ήθελε να δει τον τόπο ελεύθερο χωρίς να σκέφτεται το μετά, άρα ήταν κακός διπλωμάτης. Ήταν πολύ εύκολος στόχος για τα γεράκια που γυρνούσαν γύρω από το κεφάλι του.

Ο Καποδίστριας αντίθετα, ήταν ξύπνιο παλικάρι. Τους είχε όλους αυτούς για χάντρες στο κυβερνητικό του μπεγλέρι. Πριν κατέβει ακόμη από το βαπόρι, το 1827, τους κάνει μια εξήγηση, κοφή και σταράτη: ή απεριόριστες εξουσίες και μόνος μου ή πάμε για άλλες πολιτείες και εγώ και αυτοί που με έφεραν και μένετε εσείς με τις μπάντες και τα –μουσικά θα εννοούσε, μάλλον- όργανα στο χέρι. Μόκο αυτοί. Πάνω ο Καποδίστριας. Είχε μάθει από τους Ρώσους κόλπα, που οι δικοί μας ούτε να τα φανταστούν, δε μπορούσαν. Εδώ τα είχε βάλλει με τον Μέττερνιχ, θα τον πείραζε ο Κωλέττης; Ξεκίνησε το κυβερνητικό έργο του. Περιορίσε τις φατρίες και βοήθησε τους πολεμιστές (που πολέμησαν για να τα βρει έτοιμα αυτός) με έναν μοναδικό τρόπο. Τους έδωσε τις εξής επιλογές: θα γινόταν φτωχοί, ληστές ή ζητιάνοι.

Έπρεπε να προωθηθούν βλέπετε οι πραγματικοί αγωνιστές, όπως ο αδερφός του, ο Αυγουστίνος. Αυτός ο ηρωικός αγωνιστής, έδωσε -από το σπίτι του- τις πιο σκληρές μάχες με τους Τούρκους. Μια μέρα μάλιστα, σε ένδειξη της φιλελληνικής και αγωνιστικής του διάθεσης, αγόρασε το χαβιάρι του από έμπορο που ο αδερφός της μάνας του ήταν Έλληνας!

Πέρα από αυτά, ο Καποδίστριας ήταν αυτό ακριβώς που είχε ανάγκη η χώρα τη στιγμή εκείνη: ένας μοναρχικού τύπου κυβερνήτης, με διεθνή ακτινοβολία. Λίγο λαϊκιστής, αλλά καθόλου παραδόπιστος, σε σημείο να υποθηκεύει την προσωπική του περιουσία για να στείλει τρόφιμα σε μια πολιορκημένη πόλη. Προσπάθησε να οικοδομήσει από την αρχή την παιδεία, την οικονομία και έναν κρατικό μηχανισμό αρκετά πάνω από τα ανατολίτικα πρότυπα που είχαν συνηθίσει οι Έλληνες. Όπως προείπα, έκανε και ένα σοβαρό λάθος: τα έβαλε με τις φατρίες, ενώ μάλιστα δεν ήταν τόσο ισχυρός στο εσωτερικό. Έτσι ένα ωραίο πρωί, στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831, ο κυβερνήτης είδε τα ραδίκια ανάποδα. Σε αυτό τον βοήθησαν και ο Γεώργιος με τον Κωνσταντίνο Μαυρομιχάλη, οι οποίοι τον πυροβόλησαν μπροστά από την εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα, στο Ναύπλιο.

2.

Ο Όθων καταφθάνει - το νού σας...

Μετά τη δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια, στην Ελλάδα ξέπεσε αυτός ο αγωνιστής, ο Αυγουστίνος, ο αδερφός του κυβερνήτη. Αυτός είχε αρχίσει να συμμετέχει ενεργά στην πολιτική της χώρα ήδη από την προηγούμενη περίοδο. Βέβαια, τις θέσεις που του δόθηκαν στο προηγούμενο καθεστώς τις κατέλαβε με καθαρά αξιοκρατικά κριτήρια, όπως με λαδώματα και απειλές στον Υψηλάντη πως θα πει στον αδερφό του ότι αυτός είναι κακό παιδί. Οι τεχνικές αυτές του εξασφάλισαν την υποστήριξη ενός κομματιού της κοινωνίας που συσπειρωνόταν γύρω από τον Κολοκοτρώνη και ορισμένους άλλους παλιούς πολεμιστές της επανάστασης. Ο Αυγουστίνος ήταν ωστόσο, ολίγον τι ηλίθιος. Μέσα σε λίγους μήνες κατάφερε να κάνει ένα τέτοιο χάλι, που μέχρι και αρκετοί σημερινοί πολιτικοί δεν κατάφεραν –παρά τις φιλότιμες προσπάθειές τους- να το κάνουν. Μέχρι και ένας μικρός εμφύλιος έγινε για αυτό το καλόπαιδο.

Πήγαν λοιπόν οι δικοί μας στις Δυνάμεις και τις παρακάλεσαν να στείλουν κάποιον έστω και κουτσό, στραβό ή, τέλος πάντων, ότι τους ήταν εύκαιρο για να τον βάλουν πάνω από το κεφάλι του. Πήγε ο Πλαπούτας, ο Μιαούλης και ο Μπότσαρης στο Λονδίνο, έχοντας αυτές τις τρελές απαιτήσεις. Τους λένε οι Δυνάμεις: «μα δε θέλουμε να αναμιχθούμε, ήμαστε και αμάητες σε τέτοια κακά πράγματα!». Τους πίεσαν όμως οι δικοί μας –αυτοί που δε φοβήθηκαν Τούρκο, φοβόντουσαν τώρα τον ηλίθιο τον Αυγουστίνο και τη συνοδεία του- και τελικά τους έπεισαν.

Τους λένε στο τέλος οι Δυνάμεις: «Καλά, μη μα πιέζετε, θα αναμιχθούμε. Δε θέλει όμως και κανένας να κατέβει στην Ελλάδα γιατί έχει υγρασία και θα τον πιάσουν τα αρθριτικά του. Έχει όμως ένα μούλικο ο Λούης (χαϊδευτικό του

Λουδοβίκου του Α΄ της Βαυαρίας), χάρμα. Είναι όμως λίγο μικρός...». Τους λένε και οι δικοί μας: «Δεν πα' να' ναι και μπέμπης, από τον δικό μας τον βαρεμένο, χειρότερος δε μπορεί να' ναι. Όση προσπάθεια και να κάνει...». Η αλήθεια είναι πως ο Otto, προσπάθησε -και σε έναν βαθμό τα κατάφερε.

Ο μικρός Otto, βασιλιάς της Ελλάδας. Δύο πράγματα θα μείνουν ίδια μέχρι τον θάνατό του: η φουστανέλα και το παιδικό μυαλό.

Ήρθε λοιπόν ο Otto και τα πρόβατα συντάχθηκαν για να τον προϋπαντήσουν μετά βαΐων και κλάδων. Για δυο χρόνια την Ελλάδα την κυβερνούσαν οι αντιπρόσωποι του Λούη της Βαυαρίας, (ο Armandsparg, ο Maurer και ο Heideck) αφού ο Otto (Όθων, ελληνιστί) ήταν ανήλικος. Οι αντιβασιλείς του μικρού ήταν στη χώρα τους διακεκριμένοι πολιτικοί με γνωστά φιλελληνικά αισθήματα. Αν και έμπειροι όμως έκαναν δυο λάθη: από τη μία, έπεσαν στην παγίδα να μπλεχτούν με τους δικούς μας πολιτικούς και από την άλλη, έφερναν ένα δικό τους βαυαρικό μοντέλο στο οποίο έπρεπε να προσαρμοστούν όλοι οι υπόλοιποι. Όπως πάντα, ο γερμανικός τρόπος σκέψης ήταν αυτός του τρένου: πανίσχυρος, αλλά άκαμπτος. Υπάρχει η λογική “πάμε μόνο ευθεία. Αν βρούμε εμπόδιο ή το παίρνουμε μαζί ή πέφτουμε πάνω του ηρωικά”. Αποτέλεσμα; Δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι.

Πριν τον Όθων, στην Ελλάδα υπήρχαν τρία κόμματα: το φιλογαλλικό του Κωλέτη, το φιλοαγγλικό του Μαυροκορδάτου και το τρίτο –το μεγαλύτερο- κόμμα των φιλωρώσων, του Κολοκοτρώνη. Το καθένα βαυκαλιζόταν πως είχε την υποστήριξη της αντίστοιχης δύναμης, ενώ στην ουσία οι Δυνάμεις έκαναν την πλάκα τους σπέρνοντας διχόνοια. Έβλεπαν τους ιθαγενείς να τσακίζονται στις υποκλίσεις, τους πάσαραν και κανένα παράσημο μαζί με υποσχέσεις περί μεγαλείου, τους έκαναν μετά ότι ήθελαν. Τα κόμματα αυτά (και κυρίως το φιλωρωσικό) προσπάθησε να περιορίσει η αντιβασιλεία.

Έφτασε μάλιστα σε σημείο να δικάσει για εσχάτη προδοσία, αυτόν τον καλαμαρά, τον άκαπνο, τον Κολοκοτρώνη, μαζί και τον Πλαπούτα –ναι, αυτόν που πήγε ζήτησε τον Όθωνα από τις Δυνάμεις, στο Λονδίνο! Και θα τον εκτελούσαν τον γέρο μάλιστα, αν δεν επενέβαινε ο ίδιος ο ανήλικος Όθωνας. Ουσιαστικά, όλο αυτό το σκηνικό ήταν μια παρτίδα σκάκι, μια επίδειξη δύναμης μεταξύ του μικρού μονάρχη και των αντιπροσώπων που του είχε φορτώσει ο μπαμπάς του. Αν θα πέθαινε και κανένας, αυτό ήταν αδιάφορο.

Και αυτοί οι αλήτες οι Έλληνες, πάλι την έκαναν τη φασαρία τους. Εξεγέρθηκαν στη Μάνη και νίκησαν τους Βαυαρούς που έστειλε η Αντιβασιλεία. Η γερμανική ακαμψία στέρησε κι εδώ το ισχυρότερο στήριγμα του καθεστώτος. Οι καλοντυμένοι Βαυαροί πήγαιναν για παρέλαση, ξεχνώντας πως απέναντί τους είχαν ανοργάνωτους αλλά έμπειρους πολεμιστές. Με τους Έλληνες να έχουν ανάψει από την προηγούμενη νίκη τους λοιπόν, η κατάσταση μύριζε μπαρούτι. Αυτό οδήγησε στην ανάκληση του Maurer. Άλλη μια παρτίδα σκακιού με νικητή τον Όθωνα.

Τελικά ο Όθωνας κατάφερε να ενηλικιωθεί και ως δώρο για αυτό του το επίτευγμα πήγε και παντρεύτηκε. Σωστός. Ωραία γυναίκα η Αμαλία και έξυπνη, ευτυχώς πιο έξυπνη από τον Όθωνα, ο οποίος ήταν κολλημένος στα πρότυπα μιας δυτικής απολυταρχίας. Η Αμαλίτσα -ελληνιστί Λίτσα- έγραφε επιστολές στην οικογένειά της, οι οποίες σήμερα αποτελούν μια πολύ καλή πηγή για την Ελλάδα

της περιόδου. Εκεί βλέπει κανείς πως αισθανόταν ο πολιτισμένος κόσμος για τους ιθαγενείς της Μεσογείου, τη στιγμή δηλαδή που οι ξένοι περίμεναν να σηκώσουμε τον Πλάτωνα από τον τάφο και εμείς κάναμε σαν τους χιμπατζήδες κάθε φορά που ένας εκπρόσωπος των Δυνάμεων μας κουνούσε μια μπανάνα-έπαινο. Που αντί για χιτώνες φορούσαμε φουστανέλες. Που ήμασταν τουρκόσποροι, Αρβανίτες και όλα τα κακά του κόσμου. Που ήμασταν πιο βάρβαροι από τους Τούρκους. Αυτά κι άλλα πολλά έγραφε η Λίτσα και στα περισσότερα ήταν σωστή.

Ο Όθωνας πάλι ήταν ρομαντικός. Ήθελε να δημιουργήσει μια νέα αυτοκρατορία, στην οποία αυτός θα ήταν ο απόλυτος κυρίαρχος. Με αυτά τα μυαλά ο Όθων ήρθε και μ' αυτά έφυγε. Η οικονομική του πολιτική πέτυχε να οδηγήσει σε οικονομική εποπτεία, τη χώρα, από τις Δυνάμεις. Παράλληλα, οι λάθος χειρισμοί του στην Κρητική επανάσταση του 1841 έδειξαν την ικανότητά του και σε θέματα εξωτερικής πολιτικής: οι Κρητικοί έμειναν τελείως αστήρικτοι και με τα καλά λόγια στο χέρι. Με τα λόγια βέβαια δεν πολεμάς, γι' αυτό και η επανάσταση πνίγηκε στο αίμα από τον Τουρκικό στρατό.

Τον Σεπτέμβριο του 1843, συντάχθηκε μια μάζα πολιτών και στρατιωτικών (υπό τους Καλλέργη, Μακρυγιάννη και Λόντο και με την υποστήριξη των τριών κομμάτων) μπροστά στα ανάκτορα, στη σημερινή δηλαδή πλατεία Συντάγματος. Αυτοί οι θρασύτατοι αλήτες ζητούσαν σύνταγμα. Το πήραν κι έφυγαν. Επιπλέον, με αυτή την κίνηση οι φατρίες και τα κόμματα έδειχναν πως είχαν επιζήσει. Ως μια τέτοια μεγαλειώδης επίδειξη δύναμης πρέπει να λογίζεται κυρίως η 3η Σεπτεμβρίου 1843, ως δηλαδή η επαναφορά των παλαιών πολιτικών -αυτών των λωποδυτών που είχαν καταστρέψει τη χώρα κατά τη διάρκεια της επανάστασης ήδη- στην κρατική διακυβέρνηση. Βέβαια, πήραμε Σύνταγμα. Ένα κράμα απολυταρχικών και λαϊκιστικών άρθρων, με τις απλή λογική να θεωρείται σοφία. Ένα Σύνταγμα άξιο της χώρας που το δημιούργησε.

Στον Όθωνα όμως, του έλεγες Σύνταγμα και σε κοίταγε σαν αμερικανάκι που του μιλάς για Κινέζικη τέχνη. Ίσως να έφταιγε και το ότι -και τα δικά του- τα ελληνικά, δεν ήταν άριστα. Επενέβαινε λοιπόν συνέχεια. Από τη μία δηλαδή δέχθηκε εύκολα να το παραχωρήσει, από την άλλη δεν το εφάρμοζε. Έκανε και κάτι άλλο. Δεν τα πήγαινε καλά με τους Άγγλους. Αυτοί μάλιστα έφτασαν μέχρι και σε σημείο να κάνουν εμπάργκο στον Πειραιά, -μαζί με τους Γάλλους- όταν ο Όθωνας υποστήριξε ανοιχτά τις εξεγέρσεις στην Ήπειρο, τη Θεσσαλία και τη Μακεδονία, κατά τον Κριμαϊκό πόλεμο. Μάγκας, θα μου πείτε. Ηλίθιος, θα σας πω. Γιατί όταν είσαι αδύναμος δεν τα βάζεις με όλο τον κόσμο. Και η Ελλάδα σίγουρα δεν ήταν υπερδύναμη εκείνη την εποχή.

Επίσης, οι κινήσεις του στο εσωτερικό ήταν τόσο πρωτοποριακές, που οδήγησαν στην εξαθλίωση. Και πάντα στην ιστορία, όποιος δεν έχει να φάει είναι αυτός που ξεσηκώνεται πιο εύκολα και -χαμένος για χαμένος καθώς είναι- πολεμάει σαν

λιοντάρι. Έτσι, μετά από μια σειρά γεγονότων ενάντια στον Όθωνα (απόπειρα δολοφονίας της Αμαλίας, εξεγέρσεις στο Ναύπλιο, τις Κυκλάδες και αλλού), τον μπάσανε σε ένα καΐκι και τον έστειλαν από εκεί που τον έφεραν. Όλα αυτά στις 11 Οκτωβρίου του 1862.

Επειδή όμως είπα πολλά για τον Όθωνα, θα πρέπει να του αναγνωρίσω κάτι: δεν ήταν κακό παιδί, λίγο χαζό ήταν. Απλά, κάποιες φορές, όσο καλές προθέσεις και να έχεις, αν δεν έχεις τη δύναμη, είσαι ανίκανος να τις προωθήσεις. Πέθανε, ο Otto, 5 χρόνια μετά την έξωσή του, τον Ιούλιο του 1867 και θάφτηκε με την παραδοσιακή φουστανέλα. Ίσως να ήθελε να κλέψει κι αυτός λίγη λάμψη από το αρχαίο ρητό «είναι βαριά, βαριά, η φούστα (;) του τσολιά». Και ήταν μεγάλη, πραγματικά. Το πρόβλημα ήταν ότι δεν ήξερε να τη χρησιμοποιήσει σωστά. Τη φούστα, πάντα...

3.

Ο Γιώργης ο Δανέζος και ο Μισολογγίτης Τρικούπ'ς

Την έξωση του Όθωνα δεν την ακολούθησε ένα συγκεκριμένο πολιτικό σχέδιο. Από την αρχή μάλιστα, φάνηκε ότι το σύστημα ήταν πολύ ρωμαίικο: διώχνουμε τον Όθωνα και μετά κάνουμε το σταυρό μας και ότι κατεβάσει η Μεγαλόχαρη και οι Δυνάμεις, που όλο και κάποιον άλλο θα στείλουν. Έτσι κι έγινε. Τον Ιούνιο του 1863 ο Κανάρης, ο Ζαΐμης και ο Γρίβας πήγαν στη Δανία να παραλάβουν το παλικάρι που μας έστειλαν, τον Γεώργιο Γουλιέλμο Γκλύξμπουργκ, πρίγκιπα της Δανίας. Μαζί μ' αυτόν παρέλαβαν και τα Επτάνησα, για δώρο.

Οι Επτανήσιοι ήταν ίσως οι πιο πολιτισμένοι από τους Έλληνες. Δεν είχαν βιώσει την τουρκοκρατία και οι δικοί τους κυρίαρχοι ήταν Ευρωπαίοι: Βενετοί, Γάλλοι, Άγγλοι. Ήταν από τους πρώτους που πήραν τη φωτιά της Γαλλικής Επανάστασης στην πνευματική της μορφή, ενώ οι αγγλική διακυβέρνηση τους είχε προσφέρει ένα πραγματικό στολίδι, την Ιόνιο Ακαδημία. Ήταν όμως Έλληνες. Έβλεπαν τους άλλους απέναντι ελεύθερους και μαράζωναν. “Γιατί αυτοί να έχουν βασιλιά κι εμείς όχι; Γιατί να μην πληρώνουμε κι εμείς τέτοιους φόρους; Γιατί να μην έχουμε κι εμείς ληστές να μας κλέβουν κάθε δεύτερη μέρα;” έλεγαν. Τελικά, με την πολλή τη γκρίνια, οι Άγγλοι τους σιχάθηκαν και τους τιμώρησαν όπως τους άξιζε: τους έκαναν δώρο στο ελληνικό βασίλειο.

Αυτό το βασίλειο είχε πλέον καινούργιο αρχηγό. Ο Γεώργιος ευτυχώς, δεν ήταν τόσο έξυπνος όσο ο Όθωνας. Επισκέφθηκε πρώτα τη Ρωσία, την Αγγλία και τη Γαλλία και μετά είπε να κάνει και μια βόλτα στην Ελλάδα. Τον κέρασαν λικέρ, τους είπε “merci που με κάνατε μονάρχη και εγώ θα σας σέβομαι και θα σας αγαπώ

πάντα και θα σας ανάβω μια λαμπάδα ίσα με το μπόι μου”, αλλά μετά σκέφτηκε τη χώρα του δώσανε να κυβερνήσει. Και κατέβασε όλο το λικέρ μονορούφι. Όταν ήρθε στην Ελλάδα, έβγαλε μια λιτή προκήρυξη, χωρίς πολλές υποσχέσεις, στην οποία μάλιστα ορκίστηκε και πίστη στο Σύνταγμα.

Ο Γεώργιος λοιπόν, δεν ήθελε πολλές φασαρίες ούτε μέσα, ούτε έξω από την Ελλάδα. Πήγε ο άνθρωπος να παντρευτεί και στο γάμο, του λένε οι Κρητικοί κάνανε επανάσταση. Ας κάνανε. Με τι να τους βοηθήσει; Εδώ δεν είχαν να φάνε στην Ελλάδα, οι Κρητικοί τους έλειπαν. Τους είπε λοιπόν βασιλικά: «Δε πάνε να καούν»! Και κήκαν αρκετοί. Κάποιοι μεταφορικά, άλλοι στο Αρκάδι. Σε εκείνο το μοναστήρι που εκατοντάδες άνθρωποι τινάχθηκαν στον αέρα, για να μην τους πιάσουν οι Τούρκοι που πολιορκούσαν. Η επανάσταση έσβησε λίγο αργότερα, αφού όμως έκαψε το νησί επί τρία χρόνια (1866-1869).

Τα πρώτα χρόνια της βασιλείας του, ο Γιώργης εδραιώθηκε και άρχισε τις παρεμβάσεις. Ήταν, βλέπετε, άνθρωπος καιροσκόπος αλλά και εγωιστής. Όχι σαν τον Όθωνα, αλλά την είχε κι αυτός την απολυταρχική λόξα του. Υποστήριζε τότε το ένα κόμμα και τότε το άλλο, για να έχει αυτός τον τελευταίο λόγο. Έβαζε τους πολιτικούς να πλακώνονται μεταξύ τους και έπειτα έδινε επαίνους, παρακαλώντας για σύνεση και ψυχραιμία. Τέτοιος ήταν ο Γιώργης.

Αυτή την εποχή έκανε την εμφάνισή του ο εκ Μεσολογγίου Χαρίλαος Τρικούπης. Πλουσιόπαιδο από πολιτικό τζάκι, με μπαμπά τον πρωθυπουργό Σπυρίδωνα Τρικούπη και μαμά την αδερφή του Μαυροκορδάτου, ο Τρικούπης ήταν άνθρωπος στρυφνός. Δεν είχε φιλίες με κανέναν και μιλούσε ελάχιστα, ίσως γιατί ήταν πολύ έξυπνος για να το κάνει. Οι φήμες λένε πως οι κάτοικοι του εξωτικού Μεσολογγίου δεν ήθελαν να τον βλέπουν, αφού με την ασχημόφαστά του έδιωχνε τους τουρίστες όταν χαμογέλαγε. Και η αλήθεια είναι πως χαμογελούσε σπάνια. Για αυτόν τον λόγο, τον έστειλαν στην Αθήνα γιατί δε συμπαθούσαν τον Γεώργιο.

Ο Τρικούπης. Οι λόγοι που δεν παρέμεινε στο Μεσολόγγι προφανείς.

Ο Τρικούπης λοιπόν, τον Γιώργη δεν ήθελε να τον βλέπει. Δημοσίευε άρθρα σε εφημερίδες και τον έβριζε. Σωστά τις περισσότερες φορές, αλλά με καμία προκάλυψη. Έβραζε ο βασιλιάς, αλλά ξύπνιος ήταν, περίμενε να του κάνει ένα χουνέρι που να το θυμόταν για καιρό. Τι έκανε; Τον πιάνει τον Τρικούπη και του λέει:

-Εσύ δεν με έβριζες;

-Δεν είχα κάτι προσωπικό μαζί σας.

-Τότε γιατί έγραφε εκείνα τα άρθρα;

-Γιατί πάντα ήθελα να γίνω δημοσιογράφος.

-Πρωθυπουργός ήθελες ποτέ να γίνεις;

-Να σας πω... Θα ήθελα, αλλά η μαμά μου θα μου κόψει τα ποδάρια. Με θέλει πίσω στο Μεσολόγγι, να ασχοληθώ με τις ιχθυοκαλλιέργειες.

-Μωρέ εσύ γουστάρεις; Κι άμα γουστάρεις την κανονίζω εγώ τη μάνα σου –με την καλή την έννοια πάντα...

-Ναι, αλλά έτσι και πάω πρωθυπουργός χωρίς ψηφοφόρους θα με κατεβάσουν κατευθείαν ο Κουμουνδούρος και ο Βούλγαρης.

-Και τι θες να κάνουμε, μωρέ παιδί μου, για να γίνεις πρωθυπουργός;

-Να κάνω εκλογές.

-Και δεν κάνεις; Εγώ στο παλάτι θα είμαι και θα γελάω με την Όλγα.

Κι έτσι κι έγινε. Κανόνισε ο Τρικούπης τις εκλογές και ο Γεώργιος τη μάνα του. Στις εκλογές βέβαια, την πλειοψηφία την πήρε ο Κουμουνδούρος. Με αυτή την κίνηση και τον λόγο που έβγαλε μετά τις εκλογές όμως, ο βασιλιάς αναγνώρισε τη συνταγματική μοναρχία.

Το 1881, μετά την ήττα των Τούρκων από τους Ρώσους, μας δόθηκε σαν δώρο για την καλή μας συμπεριφορά, η Θεσσαλία και η περιοχή της Άρτας. Παράλληλα, τον ίδιο χρόνο, ο Τρικούπης έγινε πρωθυπουργός. Αυτός ο άνθρωπος είχε μια μανία: να μας κάνει Ευρώπη. Λένε μάλιστα πως δε δεχόταν να φάει ακόμα αν το φαγητό του δεν προερχόταν τουλάχιστον από την Ουγγαρία. Το γεγονός πως η ασχημόματά του έκανε τους ξένους να αισθάνονται ακόμη πιο περήφανοι που δεν είναι Έλληνες, δεν έχει επιβεβαιωθεί.

Άρχισε λοιπόν και έχτιζε. Έφτιαξε γέφυρες, σιδηροδρόμους μέχρι και τη διώρυγα της Κορίνθου άνοιξε. Πολλά και σημαντικά έργα, αρκετά από τα οποία παραμένουν σε χρήση ως σήμερα. Και ορισμένα άλλα που δεν έγιναν ποτέ, αλλά κάποιος έπρεπε να πάρει καμιά μίζα μπας και μας ξαναψηφίσει. Τον κοίταγε -ο συντηρητικός- ο Κουμουνδούρος και δεν το πίστευε! Μα που τα έβρισκε τα λεφτά; Από τα δάνεια φυσικά!

Τα δάνεια όμως, είναι μαχαίρι δίκοπο. Κατ' αρχήν οι ξένοι κανόνιζαν ότι ήθελαν για την Ελλάδα. Επιπλέον, οι τόκοι ήταν υπέρογκοι και ανάγκασαν τον Τρικούπη να βάζει φόρους, οι οποίοι μάλιστα ήταν κοινοί και για τον πλούσιο και για τον φτωχό. Δεν υπήρχε δηλαδή διάκριση με βάση του εισόδημα, με συνέπεια όλοι να πληρώνουν τα ίδια ποσά, ανεξάρτητα από τις δυνατότητές του. Αυτή η αδικία δημιούργησε πολλά προβλήματα στο κράτος και στον ίδιο τον Τρικούπη.

Το 1883 Κουμουνδούρος πέθανε και το κόμμα του το ανέλαβε ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης. Αυτός υποστήριζε μια πιο συντηρητική οικονομική πολιτική και συγκρούστηκε με τον Τρικούπη. Τουλάχιστον στα δημόσια έργα. Θεωρούσε πως η μίζα έπρεπε να νομιμοποιηθεί και να πηγαίνει στους οπαδούς του κάθε πολιτικού κυρίαρχου. Δεν ήθελε τη μονιμότητα στο δημόσιο, αλλά προτιμούσε οι δημόσιοι υπάλληλοι να εξαρτιούνται από τα αποτελέσματα των εκλογών. Και αυτά όλα τα έλεγε δημόσια, δίχως κάποιος να τον πει λαϊκιστή. Στις εκλογές του 1895 μάλιστα, ενώ η οικονομία είχε καταρρεύσει και ο Τρικούπης είχε συγκρουστεί ξανά με τον βασιλιά, ο Δηλιγιάννης εξελέγη πρωθυπουργός. Τον Τρικούπη, οι Μεσολογγίτες, δεν το έβγαλαν ούτε βουλευτή.

Σκέφτηκε ο Τρικούπης, για να αντιμετωπίσει την ανεργία, να στραφεί στις ιχθυοκαλλιέργειες. Το έμαθαν οι ντόπιοι και έκαναν εράνους για να τον στείλουν στη Γαλλία, γιατί ούτε τους Γάλλους τους συμπαθούσαν. Η αλήθεια είναι πως παρά τη λανθασμένη οικονομική του πολιτική, δεν είχε κλέψει δεκάρα, συνεπώς φράγκα δεν υπήρχαν. Αφού εξαφανίστηκε από προσώπου γης, βρέθηκε στη Γαλλία όπου και πέθανε ένα χρόνο αργότερα από φυματίωση, ντροπιασμένος και σε κατάθλιψη. Διέταξε να καούν τα απομνημονεύματα που είχε γράψει απομονωμένος στην Ιταλία λίγο πριν πεθάνει, ίσως τη μόνη πραγματικά έγκυρη πηγή που θα μπορούσαμε να έχουμε για τη ζωή του. Ήταν πράγματι ο πρώτος εκσυγχρονιστής της χώρα, αλλά αυτό τον έκανε υπερβολικά ανώριμο. Τα οράματά του πραγματοποίησε λίγο αργότερα ένας Κρητικός δικηγόρος.

4.

Το Τούρκικο παννυγίρι και το Γουδί

Ο Δηλιγιάννης είχε να αντιμετωπίσει προβλήματα, εσωτερικά και εξωτερικά. Την οικονομική κατάσταση, τις εδαφικές διεκδικήσεις μας (Μεγάλη Ιδέα) και τις παρεμβάσεις του βασιλιά. Η αλήθεια είναι πως δεν είχε και πολλές λύσεις. Και ναι, διάλεξε τη χειρότερη. Τι έκανε το θηρίο; Πόλεμο! Σου λέει τώρα: οι Έλληνες ξεσηκώνονται, ο Γιώργης είναι μόνιμα σηκωμένος, άσε που αυτοί οι Τούρκοι μας μπαίνουν πολύ. Επιπλέον είχε το ζήτημα της Κρήτης, που οι ντόπιοι ζητούσαν -με τα όπλα- την ένωση με κάθε τρόπο. Πέθαναν πολλοί, ευαισθητοποιούταν και η κοινή γνώμη και η κοινή γνώμη είναι ψηφοφόροι, άρα τους αγαπάμε. Μέχρι να μας ψηφίσουν, τουλάχιστον.

Έστειλε λοιπόν, τον Ιανουάριο του 1897, τον Τιμολέων Βάσσο με 1.500 άντρες στην Κρήτη και μαζί και τον πρίγκιπα Γεώργιο. Η δύναμη αυτή ήταν ανεπαρκής για γενικευμένη σύρραξη, αλλά αρκετή να ξεσηκώσει ξανά τους Κρητικούς. Στις 15 Μαρτίου, ο Δηλιγιάννης στέλνει στη Θεσσαλία και τον Κωνσταντίνο (διάδοχο του θρόνου) για αρχιστράτηγο. Τα έδωσε από την Αθήνα τα βλαμμένα και ησύχασε το κεφάλι του.

Όλα τα υπολόγισε σωστά ο Δηλιγιάννης: χρήματα δεν υπήρχαν, τα όπλα ήταν από το '21, οι Δυνάμεις ήταν αντίθετες, οι Τούρκοι περισσότεροι και πιο οργανωμένοι και επιπλέον, η δική μας η στρατιωτική διοίκηση δε μπορούσε να οργανώσει ούτε σχολική γιορτή. Μετά από διάφορα τελεσίγραφα και απαιτήσεις που όλοι ήξεραν πως δεν θα ικανοποιηθούν, κηρύχθηκε πόλεμος. Πριν όμως συμβεί αυτό, οι Δυνάμεις είχαν προαναγγείλει πως δεν θα υπήρχε καμία εδαφική αλλαγή. Ουσιαστικά, κάθε θυσία δεν θα είχε το παραμικρό αντίκρουσμα για καμία από τις δυο πλευρές. Οι στρατιώτες που θα πέθαιναν, θα το έκαναν χωρίς λόγο. Αλλά οι στρατιώτες είναι κρέατα, τροφή για τα εχθρικά πυροβόλα, οπότε λίγη σημασία έχουν.

Ξεκίνησε λοιπόν ο πόλεμος και οι Τούρκοι μας πήραν φαλάγγι. Πολλές φορές μάλιστα, θα μπορούσαν να μας καταστρέψουν ολοκληρωτικά, αλλά είπαμε, με τους Τούρκους πολεμούσαμε, όχι με τον Κλαούζεβιτς. Παρ' όλα αυτά, έφτασαν μέχρι και λίγα χιλιόμετρα από την Αθήνα. Ευτυχώς τους πρόλαβε η συνθηκολόγηση. Η συνθήκη προέβλεπε μεταξύ άλλων και μια γερή πολεμική αποζημίωση, 4.000.000 τουρκικές λύρες και τον οικονομικό έλεγχο της Ελλάδας, η οποία αδυνατούσε να πληρώσει. Εν τω μεταξύ, ο Δηλιγιάννης είχε παραιτηθεί και τον αντικαταστάτη του, Δημήτριο (Μήτσο) Ράλλη, τον διαδέχτηκε ο Ζαΐμης.

Το μόνο θετικό αποτέλεσμα αυτού του αιματοκυλίσματος ήταν πως, το Δεκέμβριο του 1897, η Κρήτη αυτονομήθηκε και για διοικητής (Υπατος Αρμοστής) πήγε ο πρίγκιπας Γεώργιος. Αυτός θα καταφέρει να ξεσηκώσει μέχρι και τους ίδιους τους Κρητικούς εναντίων του. Το 1908 συγκεντρώθηκαν στο Θέρισο ένοπλοι και τον στέλνουν πίσω, με αντάλλαγμα τον Ζαΐμη, ο οποίος είχε χάσει -στις εκλογές του 1899- την πρωθυπουργία από τον Θεοτόκη. Ανάμεσα στους επαναστάτες ξεχώριζαν τρεις μορφωμένοι Κρητικοί, που αποτελούσαν ένα είδος διοίκησης: ήταν ο Μάνος, ο Φούμης και ο Βενιζέλος.

Στην Ελλάδα, ο Θεοτόκης θα παραιτηθεί το 1901. Ο λόγος ήταν τα Ευαγγελικά, τα επεισόδια που έγιναν δηλαδή, επειδή ο βασιλίσσα Όλγα μετάφρασε την Αγία Γραφή στη δημοτική. Ήταν η εποχή του γλωσσικού ζητήματος, δηλαδή της μάχης μεταξύ μιας ακραίας μορφής της καθομιλουμένης που υποστήριζε ο Ψυχάρης και της καθαρεύουσας, την οποία καταλάβαιναν ελάχιστοι. Αυτό το ζήτημα μπήκε όχι μόνο στα πανεπιστήμια, αλλά, καθώς στην Ελλάδα όλοι είμαστε ειδικοί σε όλα, βγήκε στο δρόμο όπου και ξέσπασαν βίαιες ταραχές. Νέοι άνθρωποι σκοτώνονταν σε οδομαχίες, οι περισσότεροι αγράμματοι. Αυτό κράτησε ως το 1975, μιας και είχαμε λύσει όλα μας τα προβλήματα και μας έκαιγαν τα φιλολογικά.

Το 1902, στην κυβέρνηση ανεβαίνει ξανά ο Δεληγιάννης. Θα παραιτηθεί μετά από λίγους μήνες και θα ανέβει ξανά το 1904. Η θητεία του δεν κράτησε πολύ. Στις 31 Μαΐου, ο ηλικιωμένος πια πολιτικός, θα δολοφονηθεί από κάποιον χαρτοπαίκτη. Πρωθυπουργός θα γίνει ο Θεοτόκης, στις 25 Μαρτίου του 1906.

Καλέ μου Έλληνα, εδώ μας είχαν βάλει σε οικονομικό έλεγχο και μας έκαναν οι ξένοι ότι ήθελαν, η μετάφραση της Γραφής σε πείραξε! Χάσαμε ολόκληρο πόλεμο και οι Τούρκοι θα έφταναν μέχρι την Αθήνα και δεν κουνιόταν κανένας. Όταν όμως ο Δεληγιάννης πήγε να περιορίσει τον παράνομο τζόγο, βρέθηκε κάποιος και τον μαχαίρωσε!

Εκείνη τη στιγμή, με τους δύο πολιτικούς κυρίαρχους της προηγούμενης περιόδου -τον Τρικούπη και το Δηλιγιάννη- νεκρούς, η κατάσταση στην Ελλάδα μετά το 1897 ήταν αληθινά τραγική. Η οικονομία μας ήταν λίγο χειρότερη από αυτή του σημερινού Κονγκό και λίγο καλύτερη από αυτή της σημερινής Ελλάδας, το στράτευμα καταρρακωμένο και ηττημένο, οι κυβερνήσεις έπεφταν

πιο γρήγορα κι από τραπουλόχαρτα μέσα σε ανεμοθύελλα. Το χειρότερο όμως για τους Έλληνες, είναι διαχρονικά μια καταρρακωμένη περηφάνια. Ο Έλληνας μπορεί να πολεμήσει ατάιστος και βρώμικος για χρόνια, χωρίς να πει λέξη. Όταν όμως δεν τον σέβονται είναι έτοιμος να γυρίσει τον κόσμο ανάποδα μέχρι να αποκαταστήσει την τιμή του. Τις περισσότερες φορές κάνει περισσότερο κακό στον εαυτό του παρά στους άλλους, αλλά συνήθως αυτό λίγη σημασία έχει.

Έτσι, ένα ηττημένο και απαξιωμένο ελληνικό στράτευμα ανέλαβε να κάνει αυτό που δεν έκαναν οι πολιτικοί: να αναμορφώσει την Ελληνική κοινωνία. Μόνο που αυτοί οι στρατιωτικοί ήταν χαμηλόβαθμοι, χωρίς να ονειρεύονται καρέκλες ή σφαγές. Το μόνο που ήθελαν ήταν να διαμαρτυρηθούν, ίσως και να αυξήσουν τις πιθανότητές τους για ανέλιξη σε υψηλότερους βαθμούς. Σιγά-σιγά, αυτοί οι κατώτεροι αξιωματικοί και υπαξιωματικοί ξεκίνησαν να εκδηλώνουν την αντίθεσή τους στην απαξίωση, οργανώνοντας τον «Στρατιωτικό Σύνδεσμο». Η ύπαρξη του Συνδέσμου αυτού, αποκαλύφθηκε στα τέλη Ιουνίου του 1909 και οδήγησε στην παραίτηση της κυβέρνησης του Θεοτόκη, στις 4 Ιουλίου.

Ο διάδοχος του Θεοτόκη, Μήτσος Ράλλης, ήταν ειλικρινά ένας πολιτικός Αϊνστάιν που σίγουρα θα μπορούσε να συναγωνιστεί τους δικούς μας σε κουτοπονηριά. Ενώ αρχικά έδειχνε πως ήθελε να διαπραγματευτεί με τους συνωμότες, προσπάθησε να συλλάβει την ηγεσία τους, στις 12 Αυγούστου. Το μόνο που κατάφερε λοιπόν ο Ράλλης ήταν να επιταχύνει τα γεγονότα. Στις 15 Αυγούστου 1909, στο Γουδί, συγκεντρώνονται σχεδόν όλες οι στρατιωτικές δυνάμεις της Αθήνας (450 αξιωματικοί και 2.500 στρατιώτες) και αναγκάζουν τον Ράλλη σε παραίτηση. Δεν είχε βλέπετε άλλο στρατό ο Μητσάρας και η μαγκιά του κόπηκε.

Ο νέος πρωθυπουργός, Κυριακούλης (Κούλης) Μαυρομιχάλης, δέχτηκε αμέσως τα αιτήματα του Συνδέσμου. Σου λέει: “καλές οι μαγκιές του Μήτσου, αλλά εγώ το κεφάλι μου το θέλω”. Σε τελική ανάλυση, τα συγκεκριμένα αιτήματα των στρατιωτικών ελάχιστα τον ενδιέφεραν και ακόμη λιγότερο μπορούσε να τα καταλάβει ένας πολιτικός καριέρας, από τη στιγμή που αυτά αφορούσαν κυρίως την αναδιοργάνωση του στρατού. Ο διάδοχος Κωνσταντίνος, θεωρούμενος ως υπεύθυνος της ήττας του 1897, απομακρύνθηκε αμέσως. Τα υπόλοιπα ήταν ευχές, σαν αυτές που κάνουν οι ωραίες δεσποσύνες των διαγωνισμών ομορφιάς. Μόνο που αντί να λέει μια ξανθιά γαλανομάτα: “θα ήθελα να υπάρχει παγκόσμια ειρήνη”, ερχόταν ένας μουστακαλής λοχαγός και ζητούσε ανοικοδόμηση του στρατού για να πάει να πάρει την Κωνσταντινούπολη, σφάζοντας τη μισή τουρκία. Η άλλη μισή θα πήγαινε στην Κόκκινη Μηλιά, όπως είχε πει ο σοφός γέρος προφήτης. Ο Κούλης βέβαια, την ξανθιά θα προτιμούσε, αλλά ξέμεινε με τον μουστακαλή με τα οράματα.

Στις 14 Σεπτεμβρίου νέο συλλαλητήριο του Συνδέσμου μαζί με μια ευρεία λαϊκή μάζα και η τελική ρήξη των στρατιωτικών με τους πολιτικούς, οδήγησε σε προσωρινό κυβερνητικό αδιέξοδο. Ο Σύνδεσμος, ούτε έτοιμος για μια στρατιωτική δικτατορία ήταν, ούτε είχε και τέτοιο σκοπό εξαρχής. Ο Γιώργης έκανε αυτό που ήξερε να κάνει καλά: περίμενε. Σαν έξυπνος άνθρωπος δεν ήθελε να προκαλέσει κανέναν. Ήξερε πως θα ερχόταν και η σειρά του. Οι παλιοί πολιτικοί πάλι, δεν είχαν καμία στήριξη ούτε από το στράτευμα, ούτε από τον λαό, για να μπορέσουν να κυβερνήσουν. Ήταν ευάλωτοι σε κάθε πίεση, δίχως να μπορούν να ξεφύγουν από τον κλοιό ενός Στρατιωτικού Συνδέσμου που δεν είχε ιδέα από πολιτική. Εξάλλου η δουλειά του στρατού δεν είναι να κυβερνά, αλλά να υπερασπίζεται τα σύνορα. Οι αξιωματικοί εκπαιδεύονται για να σκοτώνουν και να σκοτώνονται, όχι για να γίνουν πολιτικοί ηγέτες. Γι' αυτό και όποτε στρατιωτικός κατέλαβε την εξουσία, η κατάσταση έγινε πολύ χειρότερη από πριν.

Ένα πλήθος κόσμου μαζεύεται στο Γουδί. Αλλή μια γνήσια πατριωτική στιγμή, κατά την οποία κανείς δεν έχει στο μυαλό του τίποτα.

Αυτή κατάσταση οδήγησε τον Σύνδεσμο να καλέσει από την Κρήτη τον Ελευθέριο Βενιζέλο. Πού τον πέτυχε; Θα μου πείτε. Ο Βενιζέλος είχε κάνει όνομα ως πολιτικός στους αγώνες της Κρήτης για Ένωση. Ήταν από τους ηγέτες στο κίνημα του Θέρισου, που αντάλλαξαν τον πρίγκιπα Γεώργιο με τον Ζαΐμη. Πανέξυπνος άνθρωπος ο Βενιζέλος, στις 28 Δεκεμβρίου 1909 έφτασε στην Αθήνα, στις 22

Ιανουαρίου επέστρεψε στην Κρήτη! Μέσα σε ένα μήνα κατάφερε να περάσει προτάσεις για αντικατάσταση της κυβέρνησης του Μαυρομιχάλη με μια νέα, υπό τον Στέφανο Δραγούμη, πρόταση για αναθεώρηση του Συντάγματος και τη διάλυση του Στρατιωτικού Συνδέσμου μετά την οριστική έγκριση της πρότασης.

Μετά την αποδοχή της Κυβέρνησης του Δραγούμη (18 Φεβρουαρίου 1910) και την αποδοχή της πρότασης για αναθεώρηση από τον Γεώργιο (17 Μαρτίου), ο Στρατιωτικός Σύνδεσμος ανακοινώνει τη διάλυσή του. Το κίνημα στο Γουδί είχε πετύχει τους στόχους του. Ερχόταν μια νέα περίοδος, με δάφνες και αίματα. Η περίοδος που ένας Κρητικός δικηγόρος θα έκανε την Ελλάδα ισχυρή και σύγχρονη.

5.

Ο Βανιζέλος και η ανάκαμψη

Μετά το Γουδί, ο Βενιζέλος έγινε βαθμιαία ο κυρίαρχος του παιχνιδιού. Διορατικός, ταχύς και παμπόνηρος, εκμεταλλεύτηκε περίτεχνα τις γκάφες των άλλων πολιτικών και αναρριχήθηκε στην εξουσία. Στις 8 Αυγούστου εξελέγη βουλευτής και στις 5 Σεπτεμβρίου εγκαθίσταται στην Αθήνα. Όπως είπα και πριν, οι «παλιοί πολιτικοί» ήταν επιεικώς για τα μπάζα. Οδήγησαν την κατάσταση ένα βήμα πριν την κατάρρευση.

Έτσι, ο Βενιζέλος πιάνει τον Γιώργη και του λέει:

-Μεγαλειότατε, την κάτσαμε! Οι πολιτικοί σας είναι μπουζούκια και θα μας κάνουν κανένα χουνέρι.

-Τι να μου κάνει εμένα ο Μαυρομιχάλης και ο Ράλλης, ρε;

-Με τις βλακειές που κάνουν, θα μας τινάξουν το σύστημα και μετά ο κόσμος θα τινάξει και τη βουλή και τα ανάκτορα, μαζί.

-Κι εγώ τι να κάνω;

-Να με κάνετε πρωθυπουργό.

-Εσένα η μάνα σου σ' αφήνει;

-Χρειάζομαι άδεια κηδεμόνα για να γίνω πρωθυπουργός;

-Ο Τρικούπης χρειαζόταν.

-Εγώ δεν είμαι ο Τρικούπης.

-Κι εγώ αυτό ελπίζω.

Στις 6 Οκτωβρίου λοιπόν, ο Βενιζέλος έγινε πρωθυπουργός. Επειδή μάλιστα,

δεν είχε πλειοψηφία στη βουλή και δεν ήθελε να γίνεται όμηρος των άλλων, έκανε νέες εκλογές. Απ' αυτές τις εκλογές απείχαν όλοι οι παλιοί πολιτικοί. Με αυτή τη βλακεία κατάφεραν να μειώσουν ακόμη περισσότερο την ισχύ τους. Ουσιαστικά παραιτήθηκαν από την όποια προσπάθεια μπορούσαν να κάνουν για να γαντζωθούν από την καρέκλα. Η αποχή, μάλιστα, δεν ξεπέρασε το 8%. Οι Φιλελεύθεροι του Βενιζέλου πήραν 307 από τις 362 έδρες.

Η νέα κυβέρνηση αναθεώρησε το Σύνταγμα. Πέτυχε να διασφαλίσει κάποια ατομικά δικαιώματα, τη δωρεάν και υποχρεωτική εκπαίδευση, έγιναν λίγες απαλλοτριώσεις, άλλαξε το εκλογικό σύστημα, ενίσχυσε τη δικαστική εξουσία, έκανε μόνιμους τους δημόσιους υπαλλήλους, απαγόρευσε στους στρατιωτικούς να γίνονται βουλευτές και αναδιοργάνωσε το στράτευμα. Μαζί με τα μέτρα αυτά, έκανε και άλλα, πιο συντηρητικά, γιατί είπαμε: δεν ήταν και κορόιδο. Ήξερε και πότε να συγκρουστεί και με ποιους.

Διορατικός ο Βενιζέλος, ενόψει της προβλεπόμενης έκρηξης στα Βαλκάνια, δε συγκρούστηκε με το Στέμμα. Είχε πιο σοβαρά πράγματα να ασχοληθεί. Αξιοποίησε όλους τους αξιωματικούς χωρίς πολιτικές διακρίσεις. Επανέφερε ως αρχιστράτηγο τον Κωνσταντίνο και έκανε υπασπιστή του, τον λοχαγό τότε, Μεταξά, ο οποίος ήταν δηλωμένος υποστηρικτής του Στέμματος.

Η θητεία αυτή του Βενιζέλου ήταν ίσως η πλέον επιτυχημένη θητεία πολιτικού στην Ελλάδα. Κι αυτό γιατί, μέσα σε τρία χρόνια, η Ελλάδα από καμένη γη, έγινε μια τοπική δύναμη που απλά περίμενε την ευκαιρία για να αποδείξει την αλλαγή της. Θα το έκανε με τον καλύτερο τρόπο το 1912.

6.

Η μπαρουταποθήκη σκάει δύο φορές

Ο Βενιζέλος όπως είπαμε, ήταν πολιτικός διορατικός – στην αρχή τουλάχιστον. Έβλεπε στην αναταραχή στα Βαλκάνια μια ευκαιρία να πάρει η Ελλάδα τη ρεβάνς από την Τουρκία. Εξάλλου κι ο ίδιος, έκανε όνομα ως πολιτικός από τις επαναστάσεις των Κρητικών εναντίων των Τούρκων. Αν και άνθρωπος που κοίταζε το συμφέρον της χώρας του, δεν ήταν θερμόαιμος όπως οι άλλοι. Κατάλαβε από την αρχή, πως μόνος του δε θα κατάφερνε τίποτα. Περίμενε λοιπόν. Στις 11 Μαρτίου 1912, οι Έλληνες έδειξαν την εμπιστοσύνη τους στους Φιλελεύθερους, επανεκλέγοντάς του πανηγυρικά. Στις 19 Μαΐου, ήρθαν Κρητικοί βουλευτές –ήταν τότε αυτόνομη η Κρήτη- για να μπουν στη βουλή. Τους βλέπει ο Βενιζέλος και τους αρχίζει στον εξάψαλμο:

-Βρε καλώς τα... Τι έγινε παιδιά; Πότε ενωθήκατε και δε σας πήραμε χαμπάρι;

-Στο άμεσο μέλλον.

-Κι εγώ αυτό λέω. Τότε να έρθετε.

-Εμείς θέλουμε τώρα.

-Κι εγώ θέλω πολλά που δε θα μπορούσατε να με ικανοποιήσετε.

-Γιατί;

-Γιατί προτιμώ τις μελαχρινές, κατά προτίμηση δίχως μουστάκια και φυσίγγια.

-Μα καλά, εσύ μαζί μας δεν ήσουν;

-Και είμαι, αλλά κάθε πράγμα στον καιρό του και φευγάτε γιατί έχουμε και δουλειές.

-Όχι δε φεύγουμε.

Τελικά έφυγαν με τη βοήθεια της αστυνομίας. Εκείνη την εποχή, ο Βενιζέλος δεν ήθελε να ξυπνήσει τους Τούρκους με κανέναν τρόπο. Οι μυστικές του συζητήσεις με τους Σέρβους, τους Μαυροβούνιους και τους Βούλγαρους είχαν προχωρήσει πολύ και μια απερισκεψία αρκούσε για να τινάξει τη συμμαχία στον αέρα. Ήταν τόσο έξυπνος πολιτικός ο Βενιζέλος, που προσέγγισε πρώτα τους Βούλγαρους, με τους οποίους σφαζόμασταν επί δεκαετίες για το ποιος θα φάει τη Μακεδονία. Είπαν οι σύμμαχοι να κρατήσει ο καθένας ότι θα καταλάμβανε, κρυφογελώντας αφού πίστευαν πως ο ελληνικός στρατός το πολύ-πολύ να έπαιρνε την Ήπειρο. Αντίθετα, πίστευαν στη δύναμη του ναυτικού μας, το οποίο θα σταματούσε τον τουρκικό ανεφοδιασμό. Αλλά το ναυτικό δεν μπορεί να καταλάβει μεγάλες χερσαίες εκτάσεις δίχως γερό στρατό, οπότε “οι Έλληνες έσκαψαν μόνοι τους το λάκκο τους” σκέφθηκαν. Και γέλασαν δυνατά, τόσο δυνατά που δεν άκουσαν τον Βενιζέλο να τρίβει τα χέρια του.

Ο πρώτος πόλεμος των Βαλκανίων ξεκίνησε στις 5 Οκτωβρίου του 1912. Μέχρι το Μάη του 1913 οι Τούρκοι είχαν ηττηθεί σε όλα τα μέτωπα. Ο Έλληνας στρατιώτης, αυτός που είχε υποχωρήσει το 1897 μέχρι την Αθήνα, ήταν πλέον και καλά οπλισμένος και με ικανούς διοικητές. Άνθρωποι ημίμαγριοι, κτηνοτρόφοι ή γεωργοί οι περισσότεροι, μαθημένοι στα όπλα, άνθρωποι από το καλύτερης διαλογής κρέας για τα κανόνια του εχθρού. Και το έκαναν το θαύμα τους: ελευθέρωσαν την Ήπειρο, την υπόλοιπη Θεσσαλία, τα νησιά, την Κρήτη και το μεγαλύτερο μέρος της Μακεδονίας.

Ας μη παραλείψω βέβαια, το γεγονός πως πριν τους Βαλκανικούς, πολλοί Έλληνες έκαναν αντάρτικο στις αλύτρωτες περιοχές. Η Κρήτη, η Μακεδονία, η Θράκη και ένα σωρό άλλα μέρη έδωσαν το αίμα των παιδιών τους για να ενωθούν με τη μαμά-Ελλάδα. Αρκετοί, ιδίως Κρητικοί, στάλθηκαν από το ελληνικό κράτος ανεπίσημα, κάτι μεταξύ μισθοφόρων και εθελοντών, για να απαντήσουν στην τρομοκρατία των άλλων. Και απάντησαν με τρομοκρατία, πολλές φορές χειρότερη μάλιστα. Πως να γινόταν αλλιώς; Πόλεμος ήταν, όχι χοροεσπερίδες. Αυτοί οι αγώνες, ο Θρακικός, ο Μακεδονικός και ο Κρητικός, ουσιαστικά ήταν μια συνέχεια της επανάστασης του '21.

Εκτός από εμάς, βέβαια, τα ίδια καλά αποτελέσματα είχαν και οι σύμμαχοί μας, οι Σέρβοι και οι Βούλγαροι. Οι τελευταίοι μάλιστα μπήκαν στη Θράκη και κυνήγησαν τον τουρκικό στρατό πέρα από την Αδριανούπολη. Οι Δυνάμεις έκαναν για άλλη μια φορά τη δουλειά τους: από τη μία έλεγαν «μη τσακώνεστε και δε θέλουμε αίματα» και από την άλλη κοιτούσαν ποιος θα κέρδιζε για να φερθούν αναλόγως. Γιατί δουλειά της κάθε Δύναμης είναι να κοιτάει τα δικά της συμφέροντα και, ως γνωστόν, «δρυός πεσούσης πας ανήρ ξυλεύεται».

Σε αυτόν τον πόλεμο έγινε και η πρώτη σοβαρή διαφωνία του Κωνσταντίνου με τον Βενιζέλο. Ο Κωνσταντίνος ήθελε ο στρατός να προχωρήσει προς Μοναστήρι,

ενώ ο Βενιζέλος επιδίωκε την άμεση κατάληψη της Θεσσαλονίκης. Η σύγκρουσή τους δεν ήταν μόνο πολιτική, για το ποιος δηλαδή θα έχει τον πρώτο λόγο. Ο Κωνσταντίνος ήταν καλός στρατιωτικός, εκπαιδευμένος στη Γερμανία. Ήξερε πως αν οι Τούρκοι έφταναν στο Μοναστήρι και προλάβαιναν να ανασυνταχθούν, θα μπορούσαν να πλευροκοπήσουν το στρατό του. Η φιλοσοφία του όμως ήταν κι αυτή γερμανική, άκαμπτη. Πως ένας στρατιώτης, κυνηγημένος από τα θεσσαλικά σύνορα ως την κεντρική Μακεδονία, θα προλάβαινε να σταθεί για να πολεμήσει αποτελεσματικά; Επίσης δεν ήταν πολιτικός, δεν μπορούσε προφανώς να συνειδητοποιήσει το ψυχολογικό αντίκτυπο που θα είχε μια άμεση κατάληψη της Θεσσαλονίκης. Πολιτικός ήταν ο Βενιζέλος και μάλιστα από τους καλούς. Και ευτυχώς, υπερίσχυσε.

Τελικά, όπως γίνεται και στις καλές οικογένειες έτσι κι εδώ, ο πόλεμος έληξε με μια συνθήκη. Αυτοί που πριν σκότωναν ο ένας τον άλλο, τώρα φόρεσαν τα κουστούμια τους και αντάλλαζαν φιλοφρονήσεις και εδάφη σαν να είναι σπιρτόκουτα. Φυσικά, και από αυτή τη συνθήκη λήξης του πολέμου, όλες οι πλευρές ήταν δυσαρεστημένες, όπως πάντα: οι Βούλγαροι ήθελαν τη Θεσσαλονίκη, οι Σέρβοι την έξοδο στην Αδριατική, εμείς τα Δωδεκάνησα και οι Τούρκοι τον ουρανό με τ' άστρα –κι ας είχαν ηττηθεί από παντού στον πόλεμο. Αλλά είπαμε, οι Τούρκοι είναι πιο πιθανό να σε σκοτώσουν σε ένα φιλικό τραπέζι, παρά σε μια μάχη. Κι αυτό γιατί ζητούν τόσα πολλά και με τόσο απίθανους τρόπους και επιχειρήματα, που νιώθεις το εγκεφαλικό όλο και πιο κοντά σου.

Αφού λοιπόν η ειρήνη δεν έλυσε τις διαφορές, μέσα σε λίγους μήνες οι κύριοι που πριν μιλούσαν με ωραία λόγια και κουστούμια, τώρα φορούσαν τα γαλόνια τους και αντάλλασσαν τελεσίγραφα. Φυσικά, ελάχιστοι απ' αυτούς πάτησαν κάποτε στο πολεμικό μέτωπο. Αλλά πάντα έτσι δε γίνεται; Άλλοι λέγονται προδότες της τιμιότατης ημών πατρίδος και βρίσκονται στην πρώτη γραμμή και άλλοι στολίζονται με παράσημα και τιμές και βρίσκονται σε μέγαρα και δεξιώσεις των Παρισίων και της Βοστώνης.

Στον δεύτερο, λοιπόν, πόλεμο των Βαλκανίων, οι Βούλγαροι με τον τεράστιο στρατό -και τις ακόμη μεγαλύτερες επιδιώξεις- τα έβαλαν με όλο τον κόσμο. Και έχασαν. Αναγκάστηκαν να πολεμούν τους Τούρκους στη Θράκη, εμάς και τους Σέρβους στη Μακεδονία και στο τέλος, τους Ρουμάνους στη Βόρεια Βουλγαρία.

Τελικά, στις 10 Αυγούστου 1913 στο Βουκουρέστι, έγινε η τελική μοιρασιά: η νότια Δοβρουσά και η Σιλεσία δόθηκαν στη Ρουμανία, τα Σκόπια στη Σερβία, η Κρήτη, η Μακεδονία και η νότια Ήπειρος στην Ελλάδα, ενώ οι Τούρκοι ανέκτησαν την Αδριανούπολη.

7.

Ο διχασμός και ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

Μετά τις επιτυχίες των Βαλκανικών, η Ελλάδα ρίχτηκε ευθύς αμέσως στον μαρασμό. Ο Βενιζέλος και ο Κωνσταντίνος ήταν πλέον ήρωες για τον λαό, που ήταν και χορτάτος και περήφανος. Και είναι αλήθεια πως καθένας απ' αυτούς τους δύο, ήταν εξαιρετικός στη δουλειά του. Το πρόβλημα όμως ήταν όταν ο ένας έμπλεκε στις δουλειές του άλλου. Αυτό φάνηκε και στη Θεσσαλονίκη.

Τα προβλήματα στη συνεννόηση άρχισαν να πυκνώνουν όταν δολοφονήθηκε ο Γεώργιος στη Θεσσαλονίκη, στις 5 Μαρτίου 1913. Κάποιοι αλήτες είπαν πως υπεύθυνος για τη δολοφονία ήταν ο Κάιζερ, που δεν τον πολυγούσταρε, αλλά όποιος τα λέει αυτά θα τον πάρουν τα νεφελίμ του Λιακόπουλου το 2013. Ο Γιώργης είχε επιζήσει στον ελληνικό θρόνο κοντά 50 χρόνια με ένα απλό σύστημα: δεν ξέρω τίποτα, δεν κάνω τίποτα, είμαι καλό παιδί, ο μπαμπάς θα μου δώσει καραμέλα". Ωστόσο, υπάρχουν φορές που κι αυτό το σύστημα δεν πετυχαίνει τον στόχο του και ο εντιμότατος ημών βασιλεύς δολοφονήθηκε από έναν περίεργο τύπο, ο οποίος έπειτα αυτοκτόνησε με κάποια ίσως βοήθεια. Το αποτέλεσμα πάντως ήταν πως ο Κωνσταντίνος, έγινε βασιλιάς και ο διχασμός αναμενόταν στην πρώτη ευκαιρία.

Δυστυχώς η ευκαιρία για την έναρξη του διχασμού ήρθε από δυο σέρβικες πιστολιές στο Σαράγεβο, στις 28 Ιουνίου 1914. Αυτές οι πιστολιές που σήμαναν τον θάνατο του διαδόχου της Αυστροουγγαρίας, Φραγκίσκου Φερδινάνδου και της γυναίκας του, ήταν η αφορμή για το πρώτο μεγάλο παγκόσμιο αιματοκύλισμα.

Στην Ευρώπη, πριν ακόμη τον πόλεμο, οι συμμαχίες είχαν ως εξής:

* Η Κεντρική Συμμαχία, στην οποία μετείχαν η Γερμανία, η Αυστροουγγαρία και η Ιταλία και

* Η Εγκάρδια Συνεννόηση (Entente) της Βρετανίας, της Ρωσίας και της Γαλλίας.

Όταν, λοιπόν, η Αυστροουγγαρία κήρυξε τον πόλεμο στη Σερβία, η Γαλλία κήρυξε, με τη σειρά της, τον πόλεμο στην Αυστροουγγαρία. Το ντόμινο ξεκίνησε να πέφτει και οι δύο συμμαχίες (πλην της Ιταλίας, που τελικά προσχώρησε στην Αντάντ) ξεκίνησαν τις διακηρύξεις και –ω! Τι περίεργο!– τις εχθροπραξίες. Η ήπειρος που είχε να γνωρίσει πόλεμο σχεδόν από την εποχή του Ναπολέοντα φόρεσε τα περήφανα στρατιωτικά της, έτοιμη για τιμές και ανδραγαθήματα. Ξέχασε πως άλλο είναι να χτυπιέσαι με τους ιθαγενείς στην Αιθιοπία και άλλο με στρατούς δυτικούς. Προχώρησαν αμέριμνα τα νιάτα της Ευρώπης προς τον θάνατο, με αέρια, με κανόνια, με συρματοπλέγματα.

Στα Βαλκάνια, η Βουλγαρία και η Τουρκία τάχθηκαν με την Κεντρική Συμμαχία, ενώ η Σερβία υπέκυψε γρήγορα. Στην Αθήνα, ο Κωνσταντίνος υποστήριζε την ουδετερότητα υπέρ των Κεντρικών δυνάμεων. Τον έπιασε μια μέρα ο Βενιζέλος και του είπε:

-Μεγαλειότατε είστε τελείως μπάμιας! Δε θέλετε να πάρουμε νέα εδάφη και να τρώμε με χρυσά κουτάλια και να μας προσκυνάνε κιάλας;

-Πως δε θέλω!

-Τότε τι κάνετε; Πάμε να τους φάνε –γιατί είπαμε οι άλλοι πολεμάνε, εμείς έχουμε να κανονίσουμε και τις καρέκλες!

-Δε μπορώ τώρα, είμαι φαγωμένος. Δε θέλουμε άλλα αίματα.

-Ποιοι δε θέλετε;

-Εγώ, ο Μεταξάς, ο Γούναρης, η Σοφία, ο εκλαμπρότατος κάιζερ...

-Και τι θα κάνουμε;

-Θα κρατήσουμε ουδετερότητα.

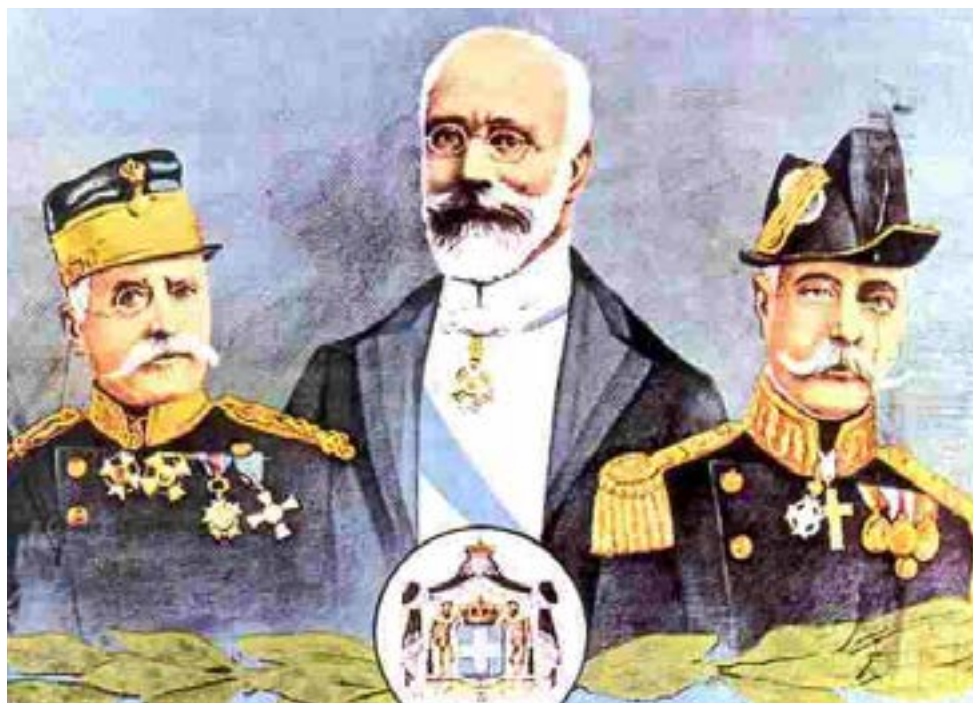
-Μα, θα μας φάνε όλη τη χώρα οι Τούρκοι και οι Βούλγαροι.

-Απ' το να με φάει η Σοφία με την κρεβατομουρμούρα, καλύτερα να με φάνε οι Γερμανοί όπως τον συχωρεμένο τον Γιώργη, για τον οποίο παρεμπιπτόντως εγώ δεν ευθύνομαι καθόλου: ατύχημα ήταν. Κατά λάθος, βλέπεις, ο κάιζερ πλήρωσε τον δολοφόνο και κατά λάθος ανέβασε εμένα στην εξουσία που ήξερε από τόσο δα.

Προσπάθησε ο Βενιζέλος να τον μεταπείσει, δεν τα κατάφερε. Τελικά, μπορείς να νικήσεις τα πάντα, εκτός από την κρεβατομουρμούρα.

Ο Κωνσταντίνος μάλιστα, δε δίστασε να διατάξει την παράδοση του οχυρού Ρούπελ (13 Μαΐου 1916) -με δώρο την Ανατολική Μακεδονία- και του Δ' Σώματος Στρατού (29 Αυγούστου 1916) στους Βούλγαρους και τους Γερμανούς. Και είναι αλήθεια πως ο Κωνσταντίνος δεν ήταν προδότης. Ήταν όμως άνθρωπος εξαιρετικά αδύναμος. Τον έκανε ότι ήθελε ο Μεταξάς και η γυναίκα του, η Σοφία, που ήταν αδερφή του Κάιζερ. Είχε βέβαια μια κάποια κουτοπονηριά, η οποία και τον οδήγησε όχι μόνο στο να τα βάλει με τους Μεγάλους, αλλά να το κάνει και με τρόπο άνανδρο.

Ο Βενιζέλος πάλι, τσακωμένος με τον Κωνσταντίνο, ανεβοκατέβηκε στην εξουσία καμιά δεκαριά φορές, μέχρι που η παράδοση του Δ' Σώματος Στρατού, τον οδήγησε στο να κατέβει στα Χανιά και να συγκροτήσει την «Προσωρινή Κυβέρνηση του Βασιλείου της Ελλάδος» μαζί με τον ναύαρχο Κουντουριώτη και τον στρατηγό Δαγκλή. Έδρα της κυβέρνησης ορίστηκε η Θεσσαλονίκη. Η χώρα είχε χωριστεί στα δύο, με τον εμφύλιο πόλεμο να βρίσκεται προ των θυρών.

Η Τριανδρία: Δαγκλής, Βενιζέλος, Κουντουριώτης, ηγέτες του 1/2 της χώρας.

Μέχρι την άνοιξη του 1917 είχαν σχηματιστεί από την κυβέρνηση τρεις μεραρχίες (από το Αρχιπέλαγος-Αιγαίο, την Κρήτη και τις Σέρρες) με σκοπό την έξοδο στον πόλεμο. Σαν να μην έφτανε αυτό, ο πανέξυπνος ο Κωνσταντίνος -ο

οποίος είχε δεχθεί την αποστράτευση των Επιστράτων, μιας παραστρατιωτικής ομάδας που δημιουργήθηκε σαν αντίβαρο στη δύναμη του Βενιζέλου- χτύπησε άνανδρα τους Γάλλους που είχαν αποβιβάστεί στην Αθήνα κατόπιν συνεννόησης μαζί του. Αυτή η κίνηση, την οποία ακολούθησε ένα αντιβενιζελικό πογκρόμ άνευ προηγουμένου, οδήγησε στον ναυτικό αποκλεισμό του «κράτους των Αθηνών» από τις Δυνάμεις και τελικά στην κατάληψη του Πειραιά και του Ισθμού. Ο Κωνσταντίνος αναχώρησε από την Ελλάδα στις 2 Ιουνίου. Η Σοφία συνέχιζε να μурμουράει καθ' όλη τη διάρκεια του ταξιδιού.

Τη φυγή του Κωνσταντίνου ακολούθησε η άνοδος του Βενιζέλου και η δίωξη των αντιβενιζελικών. Αυτή τη φορά ο Βενιζέλος δεν έδειξε καμία επιείκεια και άρχισαν νέες ταραχές. Εδώ να ξεκαθαρίσουμε κάτι: όταν γινόταν οι διώξεις, κανένας «μεγάλος» δε βρισκόταν στην Αθήνα. Αυτοί που την πλήρωναν πάλι, ήταν οι άνθρωποι που απλά υποστήριζαν τον έναν ή τον άλλο και δεν είχαν τα φράγκα για να φύγουν όταν η κατάσταση δεν τους έπαιρνε άλλο.

Στα πολεμικά, ο Βενιζέλος έστειλε το στράτευμα να πολεμήσει στο πλευρό της Αντάντ και αργότερα κατά των Μπολσεβίκων στη Ρωσία και αποζημιώθηκε από τους συμμάχους με το παραπάνω, όταν αυτοί κέρδισαν τον πόλεμο. Τώρα, «τι δουλειά είχαμε εμείς στη Ρωσία;» θα μου πείτε. Ότι δουλειά έχουμε και στο Αφγανιστάν. Και να με συγχωρείτε, αλλά ως Έλληνας, όσο με νοιάζει για τον τελευταίο Άραβα μουτζαχεντίν άλλο τόσο με νοιάζει και για τον Λένιν ή τον τσάρο.

Πάντως με τις συνθήκες του Νεϊγύ και των Σεβρών (28 Ιουλίου 1920) στην Ελλάδα παραχωρήθηκε όλη η Θράκη, η περιοχή της Σμύρνης και τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου.

8.

Θέλατε Μεγάλη Ελλάδα. Τους άλλους τους ρωτήσατε;

Ο **Ελληνικός στρατός** ήταν πλέον θριαμβευτής. Έφτασε έξω από την Κωνσταντινούπολη, πήρε τη Σμύρνη και πάμε γι' άλλα... Δυστυχώς όμως, όλα τα πράγματα έχουν ένα όριο. Και τις περισσότερες φορές, εμείς οι άνθρωποι είμαστε μικροί για να το δούμε. Ο Βενιζέλος, αν και άνθρωπος διορατικός, δεν είδε το δικό του όριο. Πήρε τον χάρτη της Μεγάλης του Ελλάδας και τον ανέμιζε, στο κυνήγι του για ψηφοφόρους. Οι ψηφοφόροι όμως, έχουν ένα πολιτικό ελάττωμα: είναι άνθρωποι.

Και μάλιστα, οι συγκεκριμένοι ψηφοφόροι, ήταν άνθρωποι που είχαν χάσει τις περιουσίες του, δικοί τους άνθρωποι είχαν σκοτωθεί (στους πολέμους και στο Διχασμό) και οι ίδιοι πολεμούσαν επί μια δεκαετία από την Κρήτη ως τη Ρωσία. Και σ' αυτούς τους ψηφοφόρους, το σύνθημα των αντιβενιζελικών για μια «μικρή αλλά έντιμη Ελλάδα» ακουγόταν σαν το τέλος των δεινών τους.

Έτσι στις εκλογές της 1^{ης} Νοεμβρίου 1920, οι «Φιλελεύθεροι» του Βενιζέλου κέρδισαν μόνο 118 από τις 369 έδρες. Ο Βενιζέλος έφυγε από τη χώρα και το κόμμα του ανέλαβε ο στρατηγός Δαγκλής. Αυτές οι εκλογές διεξήχθησαν κάτω από κλίμα έξαρσης της βίας και από τις δύο πλευρές. Οι αντιβενιζελικοί προσπάθησαν να δολοφονήσουν τον Βενιζέλο (30 Ιουνίου) και οι βενιζελικοί πέτυχαν να σκοτώσουν τον Ίωνα Δραγούμη, στις 31 Ιουλίου 1920.

Αλήθεια, πόσο γελοίο είναι το να πεθαίνουν άνθρωποι σε αδελφοκτόνες συγκρούσεις! Άνθρωποι άξιοι, πολλές φορές. Ο Δραγούμης αγωνίστηκε για τις ιδέες του και βοήθησε πραγματικά την Ελλάδα, στον Μακεδονικό Αγώνα. Αυτόν τον αληθινό πατριώτη, δεν τον σκότωσε ούτε Βούλγαρος, ούτε Τούρκος. Τον σκότωσε κάποιος συμπατριώτης του, μόνο και μόνο γιατί δεν είχαν τις ίδιες απόψεις!

Πρωθυπουργός της νέας κυβέρνησης ορκίστηκε ο Ράλλης -ναι, αυτό το πολιτικό λαγωνικό, που είχε επιχειρήσει να συλλάβει τους ηγέτες του κινήματος στο Γουδί- αν και ουσιαστικά, την κυβέρνηση την ασκούσε ο Υπουργός Στρατιωτικών, Γούναρης -άλλο καλό παιδί αυτός. Αυτοί, σκηνοθέτησαν ένα δημοψήφισμα κατά το οποίο το 99% των Ελλήνων ήθελε πίσω τον Κωνσταντίνο. Μάλλον θα τους έλειψε και ο Κωνσταντίνος και ο διχασμός. Με την επάνοδο του Κωνσταντίνου έγιναν νέες εκκαθαρίσεις στο κράτος. Όσους ικανούς ανθρώπους λοιπόν, έτυχε να μην προλάβει να ξαποστείλει ο Βενιζέλος, τους έδωσε ο Κωνσταντίνος. Έτσι γίνεται πάντα. Μεγάλοι άνθρωποι γίνονται πιόνια σε μικροπολιτικές συγκρούσεις.

*Όσο καιρό ο Κωνσταντίνος έλειπε, βασιλιάς ήταν ο γιος του, Αλέξανδρος, ο οποίος πέθανε από το δάγκωμα ενός πιθήκου.
Στην εικόνα, ο ύποπτος της δολοφονίας.*

Σαν να μην έφτανε αυτό, οι αντιβενιζελική κυβέρνηση εφαρμόζοντας το τρίπτυχο των μικροπολιτικών αξιών (υποσχέσου, πάρε ψήφους, ξέχνα όσα υποσχέθηκες) συνέχισε τον πόλεμο στη Μικρά Ασία. Ο Γούναρης μάλιστα, πήγε να παρασύρει και τον Μεταξά, ο οποίος είχε μεγάλο βάρος στα ανάκτορα. Ο Μεταξάς όμως, παρά τα όσα μειονεκτήματα είχε, ήταν ένας στρατιωτικός καριέρας και δύσκολα τον έπιανε κορόιδο.

Πήγε λοιπόν ο Γούναρης και του είπε:

-Στρατηγέ, έχουμε πόλεμο.

-Να το προσέξετε, γιατί μπορεί να σας πειράξει στο στομάχι.

- Θα πάμε για την Άγκυρα.
- Όλο ευθεία.
- Θα πάρουμε την Πόλη.
- Πρόλαβαν οι ΠΑΟΚτζήδες.
- Δεν είσαστε Έλλην;
- Αν στο λεξιλόγιό σας ο Έλλην είναι συνώνυμο του ανόητου, όχι.
- Μα εδώ γίνετε αρχιστράτηγος.
- Εμένα με ρωτήσατε;
- Μόλις τώρα.
- Και τι σας απάντησα;
- Αυτό περιμένω.
- Εγώ όχι. Κλείστε την πόρτα φεύγοντας, γιατί κάνει ρεύμα.
- Καλά λοιπόν! Εμείς πάμε για τιμές, εσείς μέινετε εδώ.
- Να προσέχετε στο δρόμο.

Δεν πρόσεξαν. Ήθελαν να αποδείξουν πως μπορούν και χωρίς τον Βενιζέλο. Και μπορούσαν να το αποδείξουν με πολλούς τρόπους. Όχι με αυτόν που διάλεξαν, πάντως.

Στην Αθήνα, η οικονομική κατάσταση ήταν τόσο άσχημη -ίσως λίγο καλύτερη της σημερινής- που η Ελλάδα δεν μπορούσε να πληρώσει ούτε τις εισαγωγές τζατζικιού για το εθνικό της προϊόν (βλ. πιτόγυρο). Ήταν η στιγμή για μεγάλες αποφάσεις. Ο υπουργός οικονομικών και κολλητός του Γούναρη, ο Πέτρος Πρωτοπαπαδάκης, προχώρησε σε ένα αναγκαστικό δάνειο που δεν είχε ξανασυμβεί οπουδήποτε αλλού. Τί έκανε το θηρίο; Έκοψε το χαρτονόμισμα των 100 δραχμών στα δύο: το ένα μέρος ανταλλάχθηκε με ομόλογα του δημοσίου και το άλλο συνέχισε να κυκλοφορεί με το 50% της αξίας του. Αυτό το περίεργο μέτρο απέφερε στα δημόσια ταμεία 1,55 δισ. Δραχμές, ποσό τεράστιο, το οποίο επέτρεψε στη χώρα μας να συνεχίσει την εισαγωγή τζατζικιού. Α ναι, και να αγοράζει όπλα για τη Μικρά Ασία. Όπλα βέβαια τα οποία πουλούσαν οι εκλαμπρότατοι σύμμαχοί μας σε τιμές υπέρογκες.

Βαδίζοντας στα φιλόδοξα μονοπάτια των πολιτικών, ο Έλληνας στρατιώτης έφτασε μέχρι και λίγα χιλιόμετρα έξω από την Άγκυρα. Από εκεί και πέρα, στον ποταμό Σαγγάριο, επήρθε η κατάρρευση. Οι Τούρκοι κράτησαν με δυσκολία τις θέσεις τους, αλλά τις κράτησαν. Οι Έλληνες ήταν ήδη αποδεκατισμένοι, βρίσκονταν σε μια περιοχή με ελάχιστο ελληνικό στοιχείο και είχαν ηγεσία που

διοικούσε με βάση την πολιτική της τοποθέτηση. Τότε ήταν που οι φίλοι μας, Σύμμαχοι και λοιποί, είδαν την Ελλάδα σαν καμένο χαρτί. Έσερναν λοιπόν караβάνια ολόκληρα, γεμάτα όπλα για το στρατό του Κεμάλ, προσπαθώντας να κλείσουν την πιο επωφελή εμπορική συμφωνία.

Σε αυτό το κλίμα, ο Γούναρης ανέβηκε στην εξουσία στις 26 Μαρτίου 1921 και κατέβηκε οριστικά στις 3 Μαΐου 1922. Αυτός ο άνδρας με το γοητευτικό γενάκι και τη φάτσα καθηγητή φιλολογίας, ήταν ο πρωθυπουργός της καταστροφής. Ξεκινώντας από την Πάτρα με νέες ιδέες, επιτυχημένος νομικός μακριά από τα πολιτικά τζάκια, είχε αναδειχθεί στο σοβαρότερο αντίπαλο του Βενιζέλου μέχρι που τον προσεταιρίσθηκαν τα Ανάκτορα. Από εκεί και πέρα κάθε κουβέντα περί σοβαρότητας άρχισε να πηγαίνει περίπατο. Στη θητεία του, πέρα από τη στρατιωτική αποτυχία, σημειώθηκαν και πολλές περιπτώσεις τρομοκρατίας. Οι αντιβενιζελικοί μάλιστα, δε δίστασαν να κάνουν απόπειρα δολοφονίας κατά του ήρωα των Βαλκανικών, ναυάρχου Κουντουριώτη.

Στις 9 Μαΐου, πρωθυπουργός ανέλαβε ο Πρωτοπαπαδάκης, που αντικατέστησε στην αρχιστρατηγία της Μικράς Ασίας τον Παπούλα από τον Χατζηανέστη. Στο μέτωπο, βέβαια, ο Κεμάλ οργιάζε. Και τις νίκες του τις σφράγιζε με άγριες σφαγές ενάντια στους εχθρούς του έθνους του. Και ποιοι ήταν αυτοί; Δεν πιστεύω ούτε πως ήξερε, ούτε πως ήθελε να μάθει. Του έφτανε να σφάζει γυναικόπαιδα. Πέρασε από φωτιά όλη τη Μ. Ασία, σφάζοντας αδιάκριτα Έλληνες, Αρμένιους ή ότι άλλο -μη τουρκικό κατ' αυτόν- κινούταν. Η Σμύρνη κάηκε, μαζί με ότι είχε απομείνει από τη Μεγάλη Ιδέα.

*Το τελικό αποτέλεσμα κάθε Μεγάλης Ιδέας.
Πρόσφυγες, νεκροί και ετοιμοθάνατοι.*

9.

Από τον Πλαστήρα στον Μεταξά

Ο Ελληνικός στρατός γυρνούσε από το μέτωπο έχοντας πίσω του μια καμένη Σμύρνη. Στις στάχτες της υπήρχαν τα φτερά της νίκης του δοξασμένου του παρελθόντος. Υπήρχε απογοήτευση και αυτό δημιουργούσε μια έντονη φόρτιση. Αυτή η φόρτιση έφερε τελικά το μίσος. Δεν ήταν μικρό πράγμα εξάλλου αυτό που είχε συμβεί. Ένας στρατός που έσπερνε τον τρόμο επί μια δεκαετία, είχε μετατραπεί σε φυγά που τον περιγελούσε όλος ο κόσμος. Πολύ περισσότερο, καταδικωμένος από τον Κεμάλ, δεν είχε αφήσει στην Ασία μόνο την τιμή του, αλλά και εκατομμύρια συμπατριωτών του. Οι οποίοι είτε εσφάγησαν, είτε αναγκάστηκαν να καταφύγουν ρακένδυτοι στην Ελλάδα.

*Ο Τάκης. Αποτυχημένος βασιλιάς και ανίκανος κάθε προδοσίας.
Τουλάχιστον φορούσε ωραία καπέλα.*

Στις 11 Σεπτεμβρίου εκδηλώθηκε κίνημα από τις μονάδες που είχαν καταφύγει στη Χίο και τη Μυτιλήνη. Υπό τους συνταγματάρχες Στυλιανό Γονατά και Νικόλαο Πλαστήρα, οι 12.000 κινηματίες κατέλαβαν την εξουσία. Την επόμενη μέρα παραιτήθηκε ο Κωνσταντίνος και στις 30 Σεπτεμβρίου εγκατέλειψε τη χώρα. Πέθανε στις 27 Δεκεμβρίου στο Παλέρμο.

Ο επικήδειος λόγος του Κωνσταντίνου από κάποιον σοβαρό συγγραφέα ίσως να ήταν κάπως έτσι:

«Ο βασιλιάς Κωνσταντίνος είναι μια από τις πιο αμφιλεγόμενες προσωπικότητες της Ελληνικής ιστορίας. Ανδρείος, ικανός πολεμιστής που ενέπνεε το στράτευμα. Αντίθετα η πολιτική του άγγιζε τα όρια της προδοσίας. Θα μπορούσαν να του αποδοθούν οι δάφνες των περισσότερων στρατιωτικών επιτυχιών των Βαλκανικών πολέμων, αλλά και η ευθύνη του μισού διχασμού, της αδράνειας στον Α' Π.Π. και της Μικρασιατικής Καταστροφής.»

Ο επικήδειος λόγος του Κωνσταντίνου από έναν γελοίο τύπο -εμένα- θα ήταν κάπως έτσι:

«Ο Τάκης είναι χαρακτηριστικό παράδειγμα Έλληνα. Δε δίστασε να πολεμήσει στην πρώτη γραμμή, δε μπορούσε όμως να σηκώσει το ανάστημά του στην κυρά-Σοφία και τον κουινιάδο, τον κάιζερ, ούτε στον Μεταξά, τον Γούναρη ή οποιονδήποτε άλλο δικό του, πολιτικό ή στρατιωτικό. Προδότης, ο Τάκης, δεν ήταν. Για να γίνεις προδότης πρέπει να έχεις τη βούληση και την πυγμή να το κάνεις. Αν προσπάθησε να γίνει προδότης, απέτυχε και σ' αυτό.»

Οι νεκροί όμως ανήκουν στον δικό τους κόσμο, είτε αυτός λέγεται παράδεισος και κόλαση, είτε ουρανός, είτε κάτω κόσμος. Οι ζωντανοί όμως πρέπει να επιβιώσουν και επιπλέον, να ασχολούνται με πολιτικές, πατρίδες και θρησκείες.

Ένας από τους ζωντανούς της εποχής ήταν περιέργως ένας μαυριδερός κοκαλιάρης αξιωματικός που είχε καλύψει σχεδόν ολομόναχος την υποχώρηση μιας ολόκληρης στρατιάς. Ο Πλαστήρας ήταν ένας μέτριος στρατιωτικός, ο οποίος όμως διακρινόταν από το θάρρος και την απλότητά του. Είχε συμμετάσχει σε όλες τις πολεμικές αναμετρήσεις της περιόδου, παθαίνοντας φυματίωση κατά τη διάρκεια της εκστρατείας στην Ουκρανία. Βλαχαδερό από την Καρδίτσα, που περισσότερο θα τον έκανες για τσέλιγκα παρά για συνταγματάρχη, σπάνια καταλάβαινες τί έλεγε αν δεν ήσουν ομοιοπαθής. Ηγέτης λοιπόν της χώρας που είχε ήδη καταρρεύσει ήταν ένας καράβλαχος ανώτερος αξιωματικός, φυματικός και -το χειρότερο για πολιτικό- τίμιος.

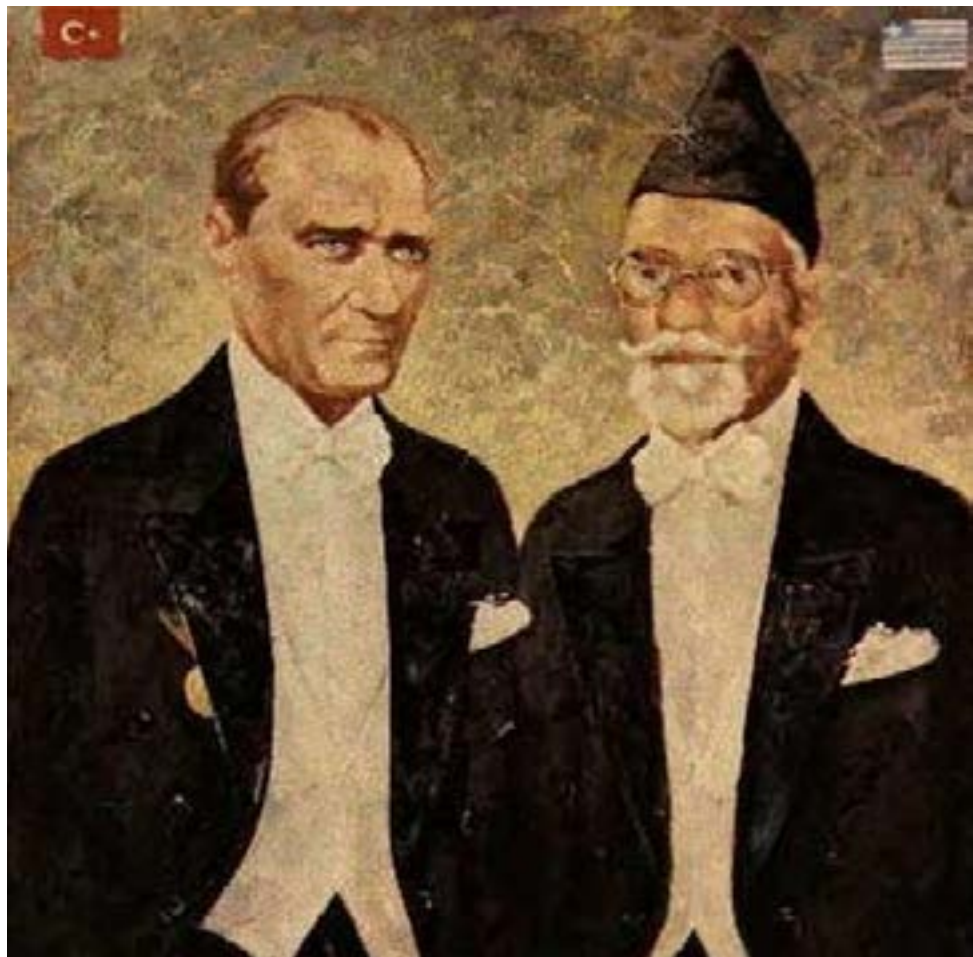
Ο Πλαστήρας προσπάθησε να κρατήσει τη Θράκη. Δεν τα κατάφερε. Ο Κεμάλ πήρε, μόνο και μόνο με την απειλή του πολέμου, όλη την Ανατολική Θράκη, η οποία και εκκενώθηκε μέχρι τις 12 Νοεμβρίου 1922. Οι προσπάθειες

του Παγκάλου για μια επίθεση με κατεύθυνση την Κωνσταντινούπολη αποσοβήθηκαν από την ίδια την επαναστατική κυβέρνηση. Αυτό το κόλπο της μπλόφας ενός πολέμου είναι το κύριο συστατικό ακόμη και της σημερινής εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας. Και δυστυχώς για εμάς, αποδίδει. Βέβαια, ο Πάγκαλος ήταν κι αυτός άλλος ένας αγνός πατριώτης, που βλέποντας να μην έχει τη θέση που επιθυμούσε, δεν τον πείραζε ιδιαίτερα να κάνει έναν ολόκληρο πόλεμο τη χειρότερη στιγμή μπας και ανέλθει ιεραρχικά.

Επόμενο θέμα για την «Επανάσταση» ήταν η επίλυση των εσωτερικών ζητημάτων. Ο Ζαΐμης, εκείνος ο τίμιος ανθρωπάκος που όλοι τον χρησιμοποιούσαν για μαριονέτα κοινής αποδοχής, αρνήθηκε να σχηματίσει κυβέρνηση υπό συνθήκες στρατιωτικού πραξικοπήματος και έτσι, πρωθυπουργός ανέλαβε ο Κροκιδάς (μη ρωτάτε που τον ξέθαψαν αυτόν, ούτε που τον βρήκαν. Εκεί που βρήκαμε κι εμείς τον Παπαδήμο ή τον Πικραμένο), στις 29 Σεπτεμβρίου.

Και για να πνίξουμε και την εθνική μας απογοήτευση, καταδικάσαμε κατόπιν εντολής του Πλαστήρα, τους Γούναρη, Στράτο, Μπαλτατζή, Θεοτόκη, Στρατηγό, Γούδα, Χατζανέστη και Πρωτοπαπαδάκη. Ο αρχιστράτηγος Παπούλας -ο δικός μας Ναπολέοντας- κλήθηκε μάρτυρας κατηγορίας, εξαργυρώνοντας το γεγονός πως πρόλαβε να εγκαταλείψει το καράβι πριν αυτό βουλιάξει. Η δίκη διήρκεσε από τις 31 Οκτωβρίου μέχρι τις 15 Νοεμβρίου και το αποτέλεσμα ήταν η εκτέλεση, στο Γουδί, όλων των κατηγορουμένων εκτός του Στρατηγού και του Γούδα που καταδικάστηκαν σε ισόβια. Αυτή η δίκη-παρωδία έμεινε στην ιστορία ως «η δίκη των Έξι». Όπως όλα τα πυροτεχνήματα, έτσι κι αυτό, εκτόνωσε τη λαϊκή δυσανεμία ενώ έριξε τις και ευθύνες, μονομερώς ουσιαστικά, στους πολιτικούς. Βέβαια οι κατηγορίες -κυρίως μάλιστα αυτή για εσχάτη προδοσία- ήταν εξαρχής αβάσιμες, καθώς οι κατηγορούμενοι ήταν απλά ανίκανοι για κάθε μορφή σκέψης, πόσο μάλλον για ολόκληρη συνωμοσία.

Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, το πολιτικό σκηνικό είχε μοιραία αλλάξει. Καταρχήν, οι σχέσεις της Επανάστασης με τους Φιλελευθέρους δεν ήταν ενιαίες. Η συνθήκη της Λωζάνης και οι συνέπειές της (αποχώρηση από την Ανατολική Θράκη, ανταλλαγή πληθυσμών) ήταν σαφώς αποτέλεσμα των χειρισμών του Βενιζέλου. Όπως ειπώθηκε, αντιδρώντας σε αυτές τις κινήσεις ο Πάγκαλος και ο ναύαρχος Χατζηκυριάκος σκόπευαν την ανακατάληψη της Θράκης, αλλά εξουδετερώθηκαν από τον Πλαστήρα, τον Ιούνιο του 1923. Από την άλλη, μετά την εκτέλεση του Γούναρη, ο αντιβενιζελισμός αναπτύχθηκε ξανά, αυτή τη φορά γύρω από τους Ελευθερόφρονες του Μεταξά. Ωστόσο, η συμμετοχή του Μεταξά στην αποτυχημένη Αντεπανάσταση της 21^{ης} Οκτωβρίου οδήγησαν στη φυγή του στο εξωτερικό ανάμεσα σε κάτι τελάρα με ψάρια ενός εμπορικού πλοίου.

Μια φιλική εικόνα. Ο Βενιζέλος πρότινε αργότερα τον Κεμάλ για το Νόμπελ Ειρήνης. Ευτυχώς γι' αυτόν, δεν ρωτήθηκαν οι πρόσφυγες.

Επίσης, μετά την Αντεπανάσταση, οι βενιζελικοί διασπάστηκαν -ανάλογα με την ιδεολογία τους- στους Φιλελεύθερους του Βενιζέλου, τη Δημοκρατική Ένωση και τους Δημοκρατικούς Φιλελεύθερους. Οι εκλογές της 16^{ης} Δεκεμβρίου 1923 έδωσε στον Βενιζέλο 259 από τις 398 έδρες. Ο Βενιζέλος όμως, είχε χάσει κάτι από τη λάμψη του, δεν ήταν πλέον αυτός ο συνετός νέος πολιτικός, αλλά ένα ισχυρό φάντασμα του παρελθόντος, όπως αποδείχθηκε: σχημάτισε κυβέρνηση στις 11 Ιανουαρίου και παραιτήθηκε στις 4 Φεβρουαρίου. Έφυγε από την Ελλάδα στις 10 Μαρτίου. Ακολούθησε διάσπαση του κόμματος των Φιλελευθέρων σε τρία μικρότερα υπό τον Καφαντάρη (Προοδευτικοί Φιλελεύθεροι), τον Μιχαλακόπουλο (Συντηρητικοί Φιλελεύθεροι) και τον Σοφούλη.

Από τη φυγή του Βενιζέλου έως τις 25 Ιουνίου 1925, οι κυβερνήσεις έπεφταν σαν τραπουλόχαρτα. Σημαντικό γεγονός είναι το δημοψήφισμα της 13^{ης} Απριλίου 1924, που ενέκρινε με 70% την κατάργηση της βασιλείας. Όπως όλα τα δημοψηφίσματα σε αυτήν τη χώρα, έτσι κι αυτό, ήταν κατά μεγάλο μέρος φτιαχτό.

Στις 25 Ιουνίου λοιπόν, ο Πάγκαλος θα ανατρέψει την κυβέρνηση με την ανοχή των περισσότερων κομμάτων που προτιμούσαν τη δικτατορία από την εμφύλια σύρραξη. Ωστόσο και αυτή η κίνηση ήταν πολύ εφήμερη. Στις 22 Αυγούστου 1926, ο Πάγκαλος είχε χάσει την ανοχή των πολιτικών και ανετράπη αριστοτεχνικά από τον Κονδύλη. Είχε προλάβει να κυνηγήσει την πλειοψηφία των πολιτικών του αντιπάλων, να συστηματοποιήσει για πρώτη φορά τα κατασταλτικά μέτρα κατά του ΚΚΕ και στο τέλος παραλίγο να αρχίσει να πυροβολάει τον εαυτό του αφού δεν έμεινε κανένας άλλος όρθιος. Ο Πάγκαλος συνελήφθη και το 1930 καταδικάστηκε με την απίστευτη, πραγματικά, ποινή της διετούς φυλάκισης. Τουλάχιστον, το δικό του αδίκημα δεν παραγράφηκε.

Μετά τον Πάγκαλο, η κατάσταση παρέμενε ρευστή. Στις 4 Δεκεμβρίου κατόπιν παρέμβασης του εκ Δύσεως Βενιζέλου συγκροτήθηκε οικουμενική κυβέρνηση υπό τον Αλέξανδρο Ζαΐμη, με τη στήριξη των βενιζελικών Καφαντάρη, Μιχαλακόπουλο, Παπαναστασίου και τους αντιβενιζελικούς Τσαλδάρη, Μεταξά. Ο τελευταίος ακόμη βρώμαγε ψαρίλα. Η κυβέρνηση αυτή έπεσε μετά την αποχώρηση του Λαϊκού Κόμματος του Τσαλδάρη και Αγροτοεργατικού του Παπαναστασίου. Στις 20 Φεβρουαρίου 1928, ο Καφαντάρης, ο Μιχαλακόπουλος και ο Μεταξάς, ξανανέβασαν τον Ζαΐμη. Ο Καφαντάρης πέτυχε τη σταθεροποίηση της δραχμής και τι κατάφερε; Παραμερίστηκε από τον Βενιζέλο!

Ο Βενιζέλος εγκαταστάθηκε στα Χανιά τον Απρίλιο του 1927. Έκανε και νάζια, πως «δε θέλω να ασχοληθώ με την πολιτική» και «καλός είναι και ο Καφαντάρης, αν και λίγο άπλυτος» και έλεγε δήθεν εμπιστευτικά λόγια για να γίνει αυτός πρωθυπουργός και όχι ο Καφαντάρης. Το πέτυχε. Πως θα μπορούσε άλλωστε να μην αποτύχει; Χρησιμοποίησε το πιο παλιό όπλο των πολιτικών: τη συκοφαντία. Ο Καφαντάρης αναγκάστηκε να παραιτηθεί και να κάνει δικό του κόμμα.

Στις 19 Αυγούστου 1928, ο Βενιζέλος, ως αρχηγός των Προοδευτικών Φιλελευθέρων, εξελέγη με 226 από τις 250 έδρες. Για τέσσερα χρόνια, προσπάθησε να εφαρμόσει μια πολύ φιλόδοξη πολιτική, που απέτυχε. Από το 1930, οι φιλοδοξίες και ο εγωισμός του Βενιζέλου άρχισαν να ενοχλούν μέχρι και τους βενιζελικούς. Ο Καφαντάρης, ο Παπαναστασίου και ο Κονδύλης ξεκίνησαν την αντιπολίτευση. Υπήρχε όμως και κάτι σημαντικότερο: το 1929 έγινε το περίφημο “κραχ” στις ΗΠΑ, το οποίο οδήγησε στη Μεγάλη Ύφεση. Επειδή, όπως σήμερα, τότε ανήκαμε επισήμως στον 5ο Κόσμο, οι συνέπειές του άργησαν να έρθουν στην Ελλάδα. Όταν όμως ήρθαν, τις νιώσαμε με το παραπάνω. Άλλα δάνεια δεν

μπορούσαν να δοθούν, οι μετανάστες σταμάτησαν να στέλνουν εμβάσματα, ενώ το έργο της αποκατάστασης των προσφύγων της Μικράς Ασίας μόλις που είχε ολοκληρωθεί.

Στις εκλογές της 25^{ης} Σεπτεμβρίου 1932 ο Βενιζέλος έδειξε πως δεν ήταν πλέον ο συνετός πολιτικός του παρελθόντος: με μια γνήσια πατριωτική πάντα κίνηση, προκάλεσε σε εμφύλιο τον Τσαλδάρη! Απέτυχε, όπως απέτυχε και η παραίτηση που χρησιμοποίησε σαν όπλο. Στις 10 Μαρτίου, ο Τσαλδάρης σχημάτισε κυβέρνηση. Από εκεί και πέρα, οι βενιζελικοί αξιωματικοί σημάδεψαν τη δεκαετία με τα δύο αποτυχημένα τους κινήματα, με ηγέτη πάντα τον Πλαστήρα.

Τη νύχτα των εκλογών της 5^{ης} Μαρτίου 1933, Πλαστήρας επιχείρησε ένα πρόχειρο κίνημα που κατεστάλη εύκολα και ο ίδιος διέφυγε στο εξωτερικό. Στις 6 Ιουνίου έγινε απόπειρα δολοφονίας εναντίων του Βενιζέλου. Την 1^η Μαρτίου 1935 ο Πλαστήρας έδειξε πως δε βαριέται: έκανε νέο κίνημα, αυτή τη φορά μέσω τηλεφώνου. Με λίγα λόγια, ο Πλαστήρας ενθάρρυνε την εξέγερση από το εξωτερικό. Μεταξύ μας, ο Βενιζέλος θα ευχόταν να έκανε το ίδιο και ο Σαράφης, οι χειρισμοί του οποίου οδήγησαν στην αποτυχία του κινήματος.

Ο Κονδύλης με χαρακτηριστική ευκολία κατέπνιξε το κίνημα και οδήγησε στη θανατική ποινή 57 βενιζελικούς, από τους οποίους μόνο οι απόστρατοι στρατηγοί Παπούλας και Κοιμήσης εκτελέστηκαν (οι οποίοι ήταν και υπεύθυνοι για τη Μικρασιατική Καταστροφή), αφού οι υπόλοιποι είχαν διαφύγει στο εξωτερικό. Ο ίδιος ο Βενιζέλος, τη νύχτα της 11^{ης} Μαρτίου, έφυγε για τα ιταλικά Δωδεκάνησα. Σε επιστολή του, ο Πλαστήρας έκανε λόγο για “επαναστασούλα”. Είχε και χιούμορ ο σατανάς! Ίσως γιατί ο ίδιος δεν εκτελέστηκε όπως συνέβη με τόσους άλλους.

Στις 10 Οκτωβρίου, ο Κονδύλης ανέτρεψε τον Τσαλδάρη και με νέο δημοψήφισμα-παρωδία, επανέφερε τον Γιώργη τον Β', με 98%. Έτσι ουσιαστικά τελείωσε ο Διχασμός, ο οποίος κράτησε 29 χρόνια (από το 1914) και έφερε τόσα προβλήματα στον τόπο. Ο Βενιζέλος, που με τα καλά και τα κακά του ήταν ίσως ο σπουδαιότερος πολιτικός στη σύγχρονη ελληνική ιστορία, πέθανε στις 18 Μαρτίου 1936, εξόριστος στο Παρίσι. Καταστεναχωρημένος μάλλον, όπως μαρτυρούν οι επιστολές του Πλαστήρα. Ούτε αυτός, βέβαια, δεν εκτελέστηκε στο Γουδί όπως οι Έξι (πολλοί από τους οποίους την πλήρωσαν άδικα).

10.

Ο Μεταξάς λέει πάντα ΟΧΙ

Με το που ήρθε ο Γιώργης ο Β', απέδειξε τη συγγένειά του με τον Α' Γιώργη που μας έστειλαν οι Δυνάμεις: παραμέρισε τον Κονδύλη (που πέθανε τελικά στις 31 Ιανουαρίου 1936) και τον Τσαλδάρη, που είχε παραμεριστεί μόνος του και από τον Κονδύλη. Μετά από διάφορα επεισόδια, καθημερινά για χώρα του 5^{ου} κόσμου, όπως η Ελλάδα, ο Γιώργης στήριξε τον Μεταξά στη δικτατορία που επέβαλε, στις 4 Αυγούστου 1936.

Το φιλελεύθερο προοδευτικό κράτος, στο οποίο ο Μεταξάς ανέκαθεν πίστευε, σε όλο του το μεγαλείο.

Οι άξονες της κυβέρνησης Μεταξά ήταν οι εξής: έχουμε κινδύνους στο εσωτερικό και το εξωτερικό, άρα σας σπλίζουμε, σας κάνουμε ανθρώπους άξιους για μια εθνικιστική-φασιστική κοινωνία ή σας εκτοπίζουμε. Εξάλλου και τα δύο στη μόδα είναι, ο δε εκτοπισμός θα σας ανανεώσει πνευματικά και σωματικά. Θα έχετε να θυμάστε τις ομορφιές του ελληνικού Αιγαίου: Ικαρία, Γαύδος, Μακρόνησος. Αν τουλάχιστον επιβιώσετε.

Τουλάχιστον ο Μεταξάς, αφήνοντας πλέον πίσω του τον παλιό του φιλογερμανισμό, προετοίμασε κατάλληλα τη χώρα για πόλεμο. Έχτισε οχυρωματικά έργα, έκανε γυμνάσια, πήρε πολεμικό οπλισμό και έκανε ότι δεν έκανε ο Βενιζέλος ή ο Κωνσταντίνος: έκανε τον απλό πολίτη, στρατιώτη. Αυτός ο πολίτης, σε 4 χρόνια δε δίστασε να φτύσει την ισχύ των όπλων του Μουσολίνι και να κυνηγήσει τους Ιταλούς μέχρι το Στέντελι.

Στο εσωτερικό, δημιουργήθηκε το ΙΚΑ, καθιερώθηκαν οι συλλογικές συμβάσεις και η υποχρεωτική διαιτησία. Με αυτά τα μέτρα ο λαός συμπάθησε ή -χειρότερα- ανέχτηκε τον Μεταξά. Γιατί ο απαιδευτος λαός δεν νοιάζεται για πολιτικές και φασισμούς -αυτά τα αφήνει στους πολιτικούς. Του αρκεί να έχει να φάει. Κι έπειτα αναρωτιέται πως φτάσαμε ως εδώ, διατινόμενος πως ο ίδιος δεν είναι φασίστας παρόλο που ανέχεται φασίστες.

Οι πρώτοι που γεύτηκαν το πραγματικό πρόσωπο του Μεταξά και του αρχιεκτελεστή του, του υπουργού Δημοσίας Τάξης Μανιαδάκη, ήταν οι κομμουνιστές. Κατά την Καταστροφή, οι κομμουνιστές λόγω ευφυΐας ή συνήθειας να λένε όχι σε όλα, κατάλαβαν πως η προώθηση στα βάθη της Ασίας θα ήταν καταστροφική. Μοίραζαν λοιπόν φυλλάδες κατά του πολέμου, εκνευρίζοντας τους διάφορους αξιωματικούς. Τη στιγμή μάλιστα που ο Κεμάλ δεν άφηνε ρουθούνι στη Σμύρνη και όλοι έψαχναν να βρουν ενόχους συνωμοσίας κατά του εκλαμπρότατου ημών έθνους, οι διακηρύξεις αυτές βρήκαν αρκετούς εχθρούς. Αρκετές φορές, το ΚΚΕ βγήκε εκτός νόμου και τα μέλη του είχαν διωχθεί από τον Πάγκαλο, τον Κονδύλη, μέχρι και τον Βενιζέλο.

Για τους κομμουνιστές ο Μεταξάς βρήκε μια «στρατιωτική» λύση: τους έστειλε σε ξερονήσια. Βέβαια, υπό τέτοιο καθεστώς, έγιναν και αρκετά λάθη: π.χ. υπήρξαν 47.000 «δηλώσεις μετανοίας», ενώ οι κομμουνιστές δεν ήταν ούτε 12.000! Φανταστείτε πόσοι άφησαν άδικα τα κόκαλά τους στη Γυάρο και τη Μακρόνησο. Αλλά εδώ που τα λέμε, όποιες και να είναι οι απόψεις του άλλου, δεν μπορείς να τον κυνηγάς με βάση μόνο αυτές.

Πάντως, η αλήθεια είναι πως δυστυχώς για την υπόληψη της αγαπητής μας πατρίδος η πλειοψηφία υποστήριζε το καθεστώς της 4^{ης} Αυγούστου ή τουλάχιστον έκανε την κότα. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός πως η μόνη σοβαρή προσπάθεια ανατροπής (στις 28 Ιουλίου, στα Χανιά) διαλύθηκε χωρίς την επέμβαση του Μεταξά. Βέβαια τα περιθώρια ήταν εξαιρετικά στενά, καθώς οι

ελάχιστες απεργίες ή διαδηλώσεις που επιχειρήθηκαν πνίγηκαν στο αίμα.

Η Ελλάδα όμως, όπως και όλος ο κόσμος, είχε μπει στο μονοπάτι του δεύτερου μεγάλου αιματοκυλίσματος. Τον Δεκαπενταύγουστο του 1940, οι Ιταλοί βυθίζουν απρόκλητα την «Έλλη». Τα χαράματα της 28^{ης} Οκτωβρίου, ο Ιταλός πρέσβης Γκράτσι, χτύπησε την πόρτα του Μεταξά:

-Καλημέρα.

-Και εγώ αυτή την ελπίδα είχα. Σε τι οφείλω την τιμή;

-Βασικά, ήθελα απλά να σας χαιρετίσω. Φεύγω. Βλέπετε, θα κάνουμε πόλεμο.

-Σοβαρά; Με ποιον;

-Με εσάς.

-Παναγία μου!

-Θα τα πείτε μαζί της, όταν θα μπορούμε στην Αθήνα. Υπάρχει βέβαια και μια άλλη λύση. Θα πρέπει να μας αφήσετε να περάσουμε από την Ελλάδα όποτε γουστάρουμε, να εγκαταστήσουμε στρατώνες μέσα στη χώρα, να πάρουμε τη γυναίκα σας, να δολοφονήσουμε την πεθερά σας και να κοιμόμαστε σπίτι σας.

-Είναι ανάγκη στο σπίτι μου;

-Με κοροϊδεύετε, έτσι;

-Να θυμάστε όμως πως εσείς το αρχίσατε.

-Καλά, εγώ φεύγω.

-Καθίστε λίγο. Αυτό για την πεθερά μου ισχύει;

-Όχι.

-Λοιπόν, τότε έχουμε πόλεμο! (Η μόνη φράση στο διάλογο που ειπώθηκε πραγματικά. Ο Μεταξάς είχε αναφωνήσει στα Γαλλικά: “Alors c’ est la guerre”).

11.

Οι Γερμανοί ξανάρχονται, μπας και σώσουν τον Μουσολίνι

Πριν σας πω για τον πόλεμο ας μου επιτρέψετε να σας πω πως είχε η κατάσταση για τον Ντούτσε. Αλλά και να μη μου το επιτρέψετε, εγώ θα το κάνω, αφού δικό μου είναι το έργο και εγώ θα το φάω το ξύλο.

Ο Μουσολίνι χειρονομεί. Ό,τι ξέρει ο καθένας καλό είναι...

Οι Ιταλοί προέρχονταν από μια σειρά από ήττες και σαν να μην έφτανε αυτό, ο Χίτλερ μπαινόβγαινε σε όλη την Ευρώπη, ρήμαζε πόλεις, κατακτούσε και ισοπέδωνε (γιατί αυτό, για τους απανταχού μικρόμυαλους, είναι μαγικά) και όλα αυτά μέσα σε λίγους μήνες. Έβλεπε ο Μουσολίνι τον Χίτλερ και ζήλευε. Επειδή λοιπόν από τη ζήλια προέρχονται οι μεγαλύτερες κουταμάρες, είτε το παιδί να κατακτήσει κι αυτός κάτι. Βέβαια, με το στρατό που είχε, όχι να κατακτήσει δε μπορούσε, αλλά ούτε να δει τον Χίτλερ με κιάλι.

Στην αρχή πήγε για τα «μεγάλα ψάρια». Τον έφαγαν οι Άγγλοι και του διέλυσαν το στόλο. Με 20 αεροπλάνα είχαν καταστρέψει ένα κάρο πλοίο στον Τάραντα. Είδε και απόειδε και είπε μετά να τα βάλει με κάτι πιο αδύναμο. Βρήκε την Ελλάδα. Ο Μεταξάς ακόμη πρέπει να γελάει. Πήραν φόρα οι Ιταλοί και ονειρεύονταν να πίνουν τον καφέ τους στο Θησείο. Δεν τους άφησε ο Έλληνας στρατιώτης, που κατέστρεψε μεραρχίες ολόκληρες στην Ήπειρο. Κι αυτή τη φορά, ο Έλληνας δεν αγωνιζόταν για τον Κωνσταντίνο ή τον Βενιζέλο, ούτε για τον Μεταξά, αλλά για να σώσει το σπίτι του.

Μέχρι τις 6 Απριλίου 1941, ο Μουσολίνι είχε δει τον Μεταξά φαντάρο. Όχι μόνο δεν έπινε καφέ στο Θησείο, αλλά οι ελληνικές δυνάμεις είχαν καταλάβει την Πρεμετή, τους Άγιους Σαράντα και πάμε γι' άλλα... Στις 29 Ιανουαρίου, ο Μεταξάς αποδήμησε εις ουρανούς και πρωθυπουργός διορίστηκε από τον Γιώργη τον Β', ο πρώην διοικητής της Εθνικής Τράπεζας, Αλέξανδρος Κορυζής.

Από τις 6 Απριλίου και μετά, τα πράγματα είχαν πάρει το δρόμο τους: οι Γερμανοί ξεκίνησαν επίθεση, της οποίας το αποτέλεσμα ήταν λίγο-πολύ, αναμενόμενο. Παρά την απεγνωσμένη αντίσταση που έφτανε τα όρια της αυτοθυσίας, σε τρεις μέρες είχε πέσει μέχρι και η Θεσσαλονίκη. Οι ελάχιστες Βρετανικές ενισχύσεις δε μπορούσαν να συγκριθούν με τις δυνάμεις που είχε διαθέσει ο Άξοντας.

Στις 17 Απριλίου, το μέτωπο της Αλβανίας είχε καταρρεύσει. Η στάση των Άγγλων («πολεμήστε εσείς και εμείς σας υποστηρίζουμε, από το σπίτι μας φυσικά») εξόργιζε τον αρχιστράτηγο Παπάγο. Στις 20 του μήνα, ο αντιστράτηγος Τσολάκογλου ξεκινούσε τις διαπραγματεύσεις για παράδοση. Στις 18 Απριλίου, ο Κορυζής αυτοκτόνησε. Για την παράδοση, πολλοί θεώρησαν τον Τσολάκογλου προδότη. Προτιμούσαν μάλλον, οι Έλληνες στρατιώτες να πολεμούν σε δύο μέτωπα, με μοναδικό σκοπό να πεθάνουμε εμείς για να έχουν λιγότερους Γερμανούς να αντιμετωπίσουν οι Άγγλοι στην Αφρική.

Τώρα, όσοι μιλούν για τιμές και περηφάνιες και αγώνες μέχρι εσχάτων, είναι πάντα αυτοί που κάθονται στα σαλόνια τους, την ώρα που οι άλλοι χάνονται στις μάχες. Δεν είπε κανείς πως η πατρίδα δε θέλει θυσίες. Θυσίες θέλει, αλλά πάνω απ' όλα θέλει μυαλό και όχι παρωπίδες.

Στις 27 Απριλίου, οι Γερμανοί φτάνουν στην Αθήνα και δυο μέρες μετά σχηματίζεται κατοχική κυβέρνηση από τον Τσολάκογλου. Πλέον, όλες οι συμμαχικές δυνάμεις έσπευδαν στην Κρήτη. Η Μάχη της Κρήτης ξεκίνησε στις 20 Μαΐου και τελείωσε στις 31 με επικράτηση των Γερμανών. Οι αγώνες των ντόπιων πληρώθηκαν με αίμα και εκτελέσεις από τους Γερμανούς και προδοσία από τους συμμάχους. Οι Κρητικοί πολέμησαν μέχρι και με τσουγκράνες και μαγκούρες και οι Βρετανοί συμπολεμιστές τους δεν τους εμπιστεύτηκαν όπλα ούτε μετά την αποχώρησή τους! Η μοίρα αυτού του τόπου, βλέπετε, είναι να βγάζει ήρωες που πολεμούν και πεθαίνουν μόνοι. Ήρωες αστείους τις περισσότερες φορές, αλαζόνες, φωνακλάδες και τα χίλια κακά της μοίρας τους. Αλλά ήρωες που μπορούν να σηκώσουν όλη τη γη στο πόδι. Κι αν όχι ήρωες, τουλάχιστον Φιλοκτήτες.

Όταν τελείωσε η κατάληψη της Ελλάδας, ο Άξονας μοιράστηκε τα εδάφη: η ανατολική Μακεδονία και Θράκη δόθηκε στους Βούλγαρους, η Κεντρική Μακεδονία με τη Θεσσαλονίκη, ο Πειραιάς, η Χίος, η Λήμνος, η Λέσβος, η Μύλος, τα Κύθηρα, τα Αντικύθηρα και η Κρήτη εκτός απ' το Λασιθί τα κράτησαν οι Γερμανοί και την υπόλοιπη Ελλάδα την πήραν οι Ιταλοί. Από αυτή τη μοιρασιά οι Ιταλοί πήραν το ύφος του νικητή, οι Βούλγαροι μέρος της Μακεδονίας, ενώ οι Γερμανοί τα πιο στρατηγικά σημεία που φοβούνταν να τα αφήσουν στους μπαγλαμάδες του Ντούτσε. Όλοι πάντως έμειναν ευχαριστημένοι, εκτός φυσικά από τους Έλληνες.

Από την αρχή της κατοχής άρχισαν να οργανώνονται ομάδες αντίστασης σε όλη τη χώρα. Κομμουνιστές, βασιλικοί, φιλελεύθεροι, πολέμησαν γενναία τους κατακτητές. Μετά την απελευθέρωση, βέβαια, κατάφεραν να διαλύσουν ότι κατάφεραν εύκολα, μέσα σε τρία χρόνια.

Για την ώρα, όλοι ήταν καλοί: οι κομμουνιστές ήταν πατριώτες, οι βασιλικοί ήταν πατριώτες, οι Άγγλοι ήταν πατριώτες, κτλπ. Αν τώρα, μέσα σε αυτόν τον πατριωτισμό έγιναν και κάποια «ατυχήματα», όπως η διάλυση της αντιστασιακής οργάνωσης ΕΚΚΑ και της δολοφονίας του αρχηγού της, Ψαρρού, από τους κομμουνιστές του ΕΑΜ, ε, άνθρωποι είμαστε λάθη κάνουμε. Και για να είμαστε ειλικρινείς, αυτά ήταν πταίσματα μπροστά σε ότι ακολούθησε.

Τους Γερμανούς πάλι, δεν τους ένοιαζε ποιος την κάνει την αντίσταση. Αυτοί εκτελούσαν όποιον έβρισκαν, δεν τον ρώταγαν για τις πολιτικές του απόψεις. Και δεν είναι λίγες οι φορές που άνθρωποι άσχετοι με τους πολέμους βρέθηκαν μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα απλά γιατί τους έβρισκαν εύκαιρους.

Αν υπάρχει κάποιος που θα πρέπει να θεωρείται ήρωας σ' αυτόν τον κόσμο, αυτός δεν είναι μόνο εκείνος που παλεύει για τα ιδανικά του, αλλά και αυτός που χάθηκε χωρίς να έχει μπλεχτεί με κάτι, αυτός που πέθανε τόσο απλά και τόσο άδικα.

Τώρα, αν κάποιος απ' τους πρώτους ήρωες παρεξηγηθεί που τον συντάσσω δίπλα σε ανθρώπους που ούτε πολέμησαν, ούτε και αγωνίστηκαν για κάτι, ας μου επιτρέψει να του πω πως αυτός τουλάχιστον ήξερε πως ίσως να πέθαινε για έναν σκοπό. Το παιδάκι που έπαιζε στην αυλή του στο Δίστομο και τον εκτέλεσε ένας Γερμανός στρατιώτης, όχι. Ούτε οι γέροι στην Κάνδανο, ούτε οι γυναίκες στα Καλάβρυτα που έκλαψαν τους συγγενείς τους, ήξεραν γιατί θα πέθαιναν. Και να είστε σίγουροι πως αν ήξεραν τον θάνατό τους, δεν θα σκότωναν. Γιατί όταν μια μάνα βλέπει τον χαμό του παιδιού της, δεν θέλει να το πάθει αυτό άλλος άνθρωπος στον κόσμο. Και ναι, αυτή η γυναίκα που δεν άγγιξε ποτέ όπλο, είναι ήρωας.

Για να μην παρεξηγούμαι, ήρωες ήταν και οι χιλιάδες των Ελλήνων που έτρεξαν στα βουνά για μια Ελλάδα ελεύθερη. Ήρωες ήταν οι άνθρωποι που έχυσαν το αίμα τους και προτίμησαν να πολεμήσουν τον Άξονα μόνοι, με τις μαγκούρες και τα κοκοροτούφεκα, παρά να κλαίνε τη μοίρα τους περιμένοντας πότε οι εκλαμπρότατοι Σύμμαχοί μας θα στείλουν αυτά που υποσχέθηκαν.

Φυσικά, δε ζούμε σε έναν κόσμο αγγελικά πλασμένο. Πάντα υπάρχουν προδότες. Στην Ελλάδα ευτυχώς, οι προδότες στην κατοχή ήταν λίγοι. Κάποιοι ταγματασφαλίτες (που θα πάρουν συγχωροχάρτι από τους Άγγλους για να πολεμήσουν στον εμφύλιο), μερικοί κουκουλοφόροι και μαυραγορίτες (που οι απόγονοί τους σήμερα θεωρούνται «από καλές οικογένειες με μέγιστη φιλανθρωπική δράση») και ένας μικρός σωρός άλλοι τέτοιοι δωσίλογοι.

Επειδή όμως έπεσε πολύ μαυρίλα –συν τοις άλλοις κάνει κακό στα πνευμόνια– να σας πω, πως ευτυχώς για εμάς υπήρχαν και καλοί άνθρωποι! Δε με πιστεύετε; Καλά κάνετε. Γιατί η παραπάνω διατύπωση μου είναι –περίπου– λάθος. Κανένας άνθρωπος δεν είναι εξολοκλήρου ήρωας και κανένας άνθρωπος δεν είναι εξολοκλήρου προδότης. Ο καθένας όμως κάνει τις επιλογές του ή –το χειρότερο– αφήνει τη ζωή να τις κάνει γι' αυτόν.

Έτσι, στην ιστορία σπάνια θα ξεχωρίσετε τον καλό απ' τον κακό, τον πατριώτη απ' τον προδότη. Κι αυτό γιατί ελάχιστοι άνθρωποι έχουν τέτοια συμπεριφορά. Ο Τσολάκογλου συνθηκολόγησε σώζοντας –για να εξαργυρώσει φυσικά τη στάση του αργότερα– τους Έλληνες από έναν διμέτωπο αγώνα. Μετά, έγινε ένα πιόνι των Γερμανών και έστειλε διαβήματα στους «ευγενεστάτους Κρήτες», που τους παρακαλούσε να μην πειράζουν τους ανθρώπους που απλά ήθελαν να τους κατακτήσουν!

12.

Οι Γερμανοί φεύγουν. Χαρήκατε; Δικό σας λάθος!

Επειδή λοιπόν, όλα τα πράγματα έχουν μια αρχή και ένα τέλος, έτσι και ο Άξονας έπεσε όπως ανέβηκε: με τη βία. Ο Χίτλερ τα είχε βάλει με όλο τον κόσμο. Βρέθηκε στο τέλος να πολεμάει τους Ρώσους (που μέχρι μια μέρα πριν την εισβολή του στα εδάφη τους, του έκαναν τεμενάδες) στην Ανατολή, τους Αμερικάνους και τους Άγγλους στο Νότο (Αφρική) και τη Δύση (Ευρώπη), χώρια τα κινήματα αντίστασης στις χώρες που είχε καταλάβει.

Έτσι, το 1943, έπεσε ο Μουσολίνι ενώ το 1945, ο ίδιος ο Χίτλερ αυτοκτόνησε (το σώμα του δε βρέθηκε ποτέ), βλέποντας τους Ρώσους να μπαίνουν στο Βερολίνο. Μετά οι Σύμμαχοι έκαναν δύο συσκέψεις για να δουν τι θα κάνουν. Στη Νυρεμβέργη έστησαν μια δίκη που καταδικάστηκε ο εθνικοσοσιαλισμός (η ιδεολογία του Χίτλερ) και εκτελέστηκαν όσοι πρωτοκλασάτοι συνεργάτες του δεν πρόλαβαν να αυτοκτονήσουν ή να τον προδώσουν πριν μπουν οι Σύμμαχοι στο Βερολίνο.

Στη Γιάλτα πάλι, ο Στάλιν, ο Τσόρτσιλ και ο Ρούζβελτ, μοίρασαν την Ευρώπη σε σφαίρες επιρροής. Η Ελλάδα βρέθηκε στην Αγγλική σφαίρα. Μας πήρε λοιπόν ο Τσόρτσιλ, χαίρετις κι έφυγε.

Στην Ελλάδα, οι μεγαλύτεροι πυρήνες αντίστασης ήταν το Εθνικό

Απελευθερωτικό Μέτωπο (του ΚΚΕ) και ο Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Στρατός (των «Βασιλιάς και Σία Α.Ε.»). Πριν ακόμη αποχωρήσουν οι Γερμανοί, είχαν γίνει αρκετές συγκρούσεις μεταξύ αυτών των δύο πόλων -η δολοφονία του Ψαρρού ήταν τρανό παράδειγμα. Το σύστημα ήταν απλό: πήγαινες να βοσκήσεις τα πρόβατα στην Πίνδο και σε έβρισκαν οι ΕΛΑΣίτες.

-Τί είσαι εσύ ρε;

-Βοσκός

-Όχι είσαι του Ζέρβα

-Ρε παιδιά, εγώ γουρούνια βόσκω

-Κι ο Ζέρβας γουρούνι είναι

Του έριχναν δυο σφαλιάρες, του έπαιρναν τα μισά ζώα και το άφηναν να προχωρήσει. Δυο χιλιόμετρα παραπέρα τον έβρισκαν οι ΕΔΕΣίτες.

-Τί είσαι ρε;

-Δεν είμαι βοσκός πάντως.

-Είσαι κομμουνιστής τότε;

-Καλά, βοσκός είμαι.

-Δεν ντρέπεσαι; Και βοσκός και κομμουνιστής;

Του έριχναν δύο κλωτσιές, του έπαιρναν τα άλλα μισά ζώα και τον άφηναν κι αυτοί να προχωρήσει. Μέχρι να φτάσει στην επόμενη οργάνωση δεν ήταν πλέον βοσκός, αφού του είχαν κλέψει όλα τα ζώα.

Και για να ξεκαθαρίσουμε κάτι, αυτό που λένε για αλληλοσυγκρουόμενες πολιτικές είναι, εν μέρει τουλάχιστον, μύθος. Ο αρχηγός του ΕΔΕΣ, Ναπολέων Ζέρβας ήταν βενιζελικός αξιωματικός, όπως και ο Στέφανος Σαράφης, ο στρατιωτικός αρχηγός του ΕΑΜ ή και ο δολοφονηθείς Ψαρρός της ΕΚΚΑ. Επίσης, η αλήθεια είναι πως δεν ήταν και λίγες οι περιπτώσεις καταναγκαστικής στρατολόγησης (κυρίως από το ΕΑΜ) ή η απόκρυψη της ιδεολογίας της κάθε οργάνωσης. Αυτό το μαρτυρά και η πρωτοφανής δυναμική του ΚΚΕ: στην αντίσταση οι αντάρτες ήταν περισσότεροι απ' ότι στον εμφύλιο. Ο Ζέρβας πάλι, δεν είχε ανάγκη τις αναγκαστικές στρατολογήσεις, αφού έκλεβε μεγάλα ποσά από αυτά που του έστελναν οι Βρετανοί, ενώ όταν έβρισκε τα σκούρα έκλεινε συμφωνίες με τους Γερμανούς. Αυτά όμως όλα ήταν λίγο-πολύ φυσιολογικά, αφού ο πόλεμος είναι πόλεμος. Δεν πας με το σταυρό στο χέρι. Οι άνθρωποι αυτοί, με τα καλά και τα κακά τους, πολέμησαν τους κατακτητές, σώζοντας την τιμή της πατρίδας τους.

Ο Ζέρβας, ο Βελουχιώτης και Βρετανοί αξιωματικοί χορεύουν, προφανώς τον χορό του Ζαλόγγου.

Αυτή λοιπόν ήταν η κατανομή των δυνάμεων όταν έφυγαν οι Γερμανοί: ο ΕΑΜ ήλεγχε την ηπειρωτική Ελλάδα, με εξαίρεση την Ήπειρο, την οποία κράταγε ο ΕΔΕΣ. Στις μεγάλες πόλεις, οι Γερμανοί είχαν αφήσει τη διοίκηση στους Έλληνες συνεργάτες τους και συμπολεμιστές τους, τους Ταγματασφαλίτες (που ιδρύθηκαν με πρωτοβουλία του τρίτου κατοχικού πρωθυπουργού, Ράλλη), οι οποίοι πολλές φορές παρίσταναν πως ήταν περισσότερο αντικομμουνιστές παρά φιλογερμανοί. Αυτοί ήταν παλικάρια από τα λίγα, που ούτε οι Γερμανοί δεν τους χώνευαν. Ψευτόμαγκες, βασάνιζαν χωρίς λόγο, σκότωναν, έκλεβαν. Ο τόπος πέρασε από αυτούς όσα δεν πρόλαβαν να του κάνουν οι Γερμανοί, οι Ιταλοί και οι Βούλγαροι μαζί.

Με λίγα λόγια, τα χρόνια της Κατοχής, με το ΕΑΜ, το ΚΚΕ από ένα κόμμα που είτε διώκονταν είτε σπάνια πέρναγε το 5% έγινε μια δύναμη που είχε στα χέρια του ένα μεγάλο μέρος της χώρας. Στην Αίγυπτο όμως, είχαμε και κάτι παιδιά που μας κυβερνούσαν από πριν –και ήταν παιδιά μαντζούνια: τον Γιώργη τον Β΄, τον Τσουδερό, τον Παπανδρέου και κάμποσους άλλους. Επειδή λοιπόν βαρέθηκαν να λιάζονται στη μαύρη ήπειρο και είχαν περάσει και οι μπότες (είχαν φύγει οι Γερμανοί), είπαν να μας κάνουν την τιμή και να έρθουν και απ’ τα μέρη μας.

Ο Παπανδρέου έφτασε στην Αθήνα στις 18 Οκτωβρίου 1944. Η κυβέρνησή του είχε την υποστήριξη των Άγγλων και πρωταρχικός του στόχος ο αφοπλισμός του ΕΑΜ, τον οποίο πέτυχε με τη συμφωνία της Βάρκιζας, στις 12 Φεβρουαρίου 1945, υπό την κυβέρνηση που έκανε ο Πλαστήρας μετά τα Δεκεμβριανά. Πως βρέθηκε όμως ο Πλαστήρας στην Αθήνα; Αυτός ο τίμιος αξιωματικός με τα

δεκάδες πραξικοπήματα είχε θεωρηθεί πρόσωπο κοινής συναίνεσης. Γιατί; Γιατί τον υποστήριζαν οι πρόσφυγες, ήταν κεντρώος, η κατάσταση της υγείας του ήταν πολύ κακή οπότε πίστευαν πως μπορούσαν να τον κάνουν ότι θέλουν, δεν το είχε σε τίποτα να αρχίσει τα καντήλια σε κάθε αντίπαλό του, ενώ σπάνια καταλάβαινες τί έλεγε λόγω της βλάχικης προφοράς του. Ήταν αυτός που με άψογη διπλωματικότητα, είπε στον Σιάντο του ΚΚΕ “κάτσ’ κατ’ μωρέ ζαγάρ”.

Παπάγος και Πλαστήρας συνομιλούν. Αν κατάλαβε έστω κι ένας από τους γύρω τους το ο,τιδήποτε, παρακαλείται να το πει και στους άλλους.

Ο ίδιος ο Γιώργης ο Παπανδρέου (ο παππούς του δικού μας, του γίγαντα), πριν την ημέρα που προσκολλήθηκε στους Άγγλους, ήταν ένας μετριοτάτος πολιτικός και για να περιορίσει τη δύναμη των κομμουνιστών συμμαχισε με άλλα καλά παιδιά: δοσίλογους, ταγματασφαλίτες, μαυραγορίτες. Βέβαια και το ΕΑΜ δεν πήγαινε πίσω. Η πολιτοφυλακή του, η ΟΠΛΑ (Οργάνωση Προστασίας Λαϊκού Αγώνα), ήταν μια καθαρά τρομοκρατική οργάνωση, υπεύθυνη για πολλές δολοφονίες χωρίς κάποιο αίτιο. Με λίγα λόγια, έμπαιναν μέσα στα σπίτια και έσφαζαν γιατί δεν ήσουν κομμουνιστής.

Αυτήν τη λογική είχαν όλοι οι παρακρατικοί -δεξιοί κι αριστεροί- και φυσικά μαζί με αυτούς πολέμησαν τίμιοι άνθρωποι που είχαν πολεμήσει τους Γερμανούς. Και οι ήρωες γίνονταν αδελφοκτόνοι, πιόνια του Τσουδερού, του Σιάντου, του Ζαχαριάδη, του Παπανδρέου, των Άγγλων, των Ρώσων...

Ήταν έτσι τα πράγματα και οι συσχετισμοί που αρκούσε κάποιος να ανάψει το φτιλί για να τινάξει τη χώρα στον αέρα. Έγιναν βέβαια αρκετές διαβουλεύσεις μεταξύ των δύο πλευρών, κυρίως για το τυπικό. Τον Δεκέμβριο του 1944, το ΚΚΕ έκανε ένα κίνημα για κατάληψη της πρωτεύουσας. Απέτυχε. Ο ψυχρός πόλεμος ξεκινούσε και, οι Άγγλοι στην αρχή και οι Αμερικάνοι αργότερα, δεν άφησαν την κυβέρνηση αβοήθητη.

Από τη συμφωνία της Βάρκιζας το 1945 μέχρι τον επόμενο χρόνο, ήταν διάχυτη η τρομοκρατία και από τις δύο πλευρές. Τώρα ποιος έφταιγε περισσότερο δεν θα σας το πω εγώ γιατί η άποψή μου είναι πως αυτός ο πόλεμος ούτε καν ως εμφύλιος δε θα μπορούσε να χαρακτηριστεί.

Κι αυτό γιατί, από την απελευθέρωση μέχρι το 1949 που τέλειωσε αυτό το άσκοπο αιματοκύλισμα, η Ελλάδα ήταν απλά άλλο ένα μέτωπο του ψυχρού πολέμου και τίποτα περισσότερο. Επίσης, όταν ο ένας στρατολογούσε όλους τους ληστές της υπαίθρου και ο άλλος τους δοσίλογους, δεν μπορούμε να μιλάμε για σύγκρουση μεταξύ επαγγελματιών στρατιωτών, αλλά για λεηλασίες από εγκληματίες του κοινού ποινικού δικαίου.

Από το 1946, το ΚΚΕ πέρασε στον ανταρτοπόλεμο. Έπιασαν οι κομμουνιστές τα κορφοβούνια και τους κυνήγαγαν τα άλλα τα καλόπαιδα από βουνό σε βουνό, μέχρι να περάσουν στη Γιουγκοσλαβία και την Αλβανία. Κι εκεί, σ' αυτά τα ξένα μέρη, ο ήρωας του ΕΑΜ γινόταν δούλος του κάθε Αλβανού, για χάρη μιας ξενόφερτης ιδεολογίας, υπό τη διοίκηση αξιωματικών που έκαναν όνομα στις απεργίες όταν οι άλλοι έδιναν το αίμα τους. Αλλά και οι άλλοι; Οι υπηρέτες του εκλαμπρότατου βασιλέως Γιώργη του Β'; Έβλεπαν τους Άγγλους να ρίχνουν τις ναπάλμ στην Ελληνική γη, να θερίζουν την Ακρόπολη και δεν κουνιόταν κανένας! Την Ακρόπολη, την Ακρόπολη των Αθηνών!

Το πιστεύετε; Αξιωματικοί που ορκίστηκαν πίστη στην πατρίδα και είχε γεμίσει το στήθος τους με αίματα από τις μάχες, έβλεπαν τους Άγγλους να βομβαρδίζουν το τιμιότερο μνημείο του Ελληνισμού και έλεγαν και ευχαριστώ, γιατί «εργάζονταν για να αποτρέψουν τον κομμουνιστικό κίνδυνο»!

Για να ξεκαθαρίσουμε κάτι, αν και τώρα θα μιλήσω περισσότερο πολιτικά παρά ιστορικά: το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε με τις ιδεολογίες είναι απλά ανύπαρκτο. Οι ιδεολογίες αυτές, βλέπετε, είναι για τα συστήματα της Δυτικής Ευρώπης. Σε μια μεσογειακή χώρα όπως η Ελλάδα, έννοιες τόσο ακραίες –δεξιές κι αριστερές– είναι απλά ανέφικτες. Ο λόγος είναι απλός. Δεν έχουμε τις ίδιες ανάγκες και τα ίδια προβλήματα με τη Ρωσία ή τη Γερμανία για παράδειγμα, ούτε την ίδια ιστορία. Πως περιμένετε να μας καλύπτουν τα ίδια –τυποποιημένα– πράγματα;

Οι κομμουνιστές και οι βασιλικοί πολεμούσαν για πάνω από τρία χρόνια με ρώσικα και αγγλικά όπλα. Όταν ο Τίτο έκλεισε την παροχή βοήθειας στο ΚΚΕ, τότε αυτό ήταν καταδικασμένο στη συντριβή. Τον Αύγουστο του 1949, το ΚΚΕ έχασε μέχρι και τα παραδοσιακά του προπύργια, το Βίτσι και τον Γράμμο και αναγκάστηκε στην οριστική υποχώρηση στην Αλβανία.

Ο εμφύλιος άφησε πίσω του:

- * 40.000 νεκρούς Έλληνες, μόνο στα πεδία των μαχών.
- * 23.000 παιδιά, είχαν περάσει στην Αλβανία με τους κομμουνιστές, τις περισσότερες φορές χωρίς τη θέλησή τους.
- * Περίπου 700.000 άνθρωποι μετακινήθηκαν βίαια σε παραγκουπόλεις, από τον στρατό.
- * Κανείς δεν ξέρει πόσοι ήταν πραγματικά οι νεκροί από τις ενέργειες τρομοκρατίας των δύο αντιπάλων.
- * Επειδή η Ελλάδα βρισκόταν σε εμπόλεμη κατάσταση, τα οφέλη της από τον Β' ΠΠ ήταν μόνο τα Δωδεκάνησα.
- * Ο γράφων με το ένα χέρι πληκτρολογεί και με το άλλο κρατάει το πιστόλι στον κρόταφό του. Όποιος ξέρει πόσο ηλίθιοι είμαστε εμείς οι Έλληνες, ας με πάρει τηλέφωνο. Είναι η τελευταία μου επιθυμία.

13.

Επιβάτες από τον εμφύλιο, καλωσήρθατε στη Χούντα

Στις πρώτες εκλογές μετά τον εμφύλιο, στις 5 Μαρτίου 1950, συμμετείχαν 29 κόμματα από τα οποία στη Βουλή μπήκαν τα δέκα. Απ' όλα είχε αυτή η Βουλή:

* Βενιζελικούς (οι Φιλελεύθεροι του γιού του Ελευθέριου, Σοφοκλή Βενιζέλου και η ΕΠΕΚ, το κόμμα του Πλαστήρα)

* Αντιβενιζελικούς (το Λαϊκό Κόμμα του Τσαλδάρη)

* Κεντρώους (το ΕΚΕ του Ζέρβα και τα κόμματα του Παπανδρέου και του Κανελλόπουλου)

* Την Πολιτική Ανεξάρτητη Παράταξη των μεταξικών Μανιαδάκη (Υπουργός Εσωτερικών επί Μεταξά) και Κοτζιά (Δήμαρχος Αθηνών)

* Και την αριστερή Δημοκρατική Παράταξη του Σβώλου και του Σοφιανόπουλου.

Από το 1950 μέχρι το 1967, στην πολιτική σκηνή κυριάρχησαν ο Παπάγος (που ήταν αρχιστράτηγος το '40 και στρατάρχης στον εμφύλιο), ο Πλαστήρας, ο Γιώργης και αργότερα ο Αντρίκος Παπανδρέου, ο Καραμανλής (θείος του έτερου γίγαντα της σύγχρονης πολιτικής), ο Μαркеζίνης και μερικοί άλλοι.

Σε αυτό το διάστημα, έγιναν προσπάθειες για οικονομική ανασυγκρότηση. Οι Γερμανοί και ο εμφύλιος είχαν αφήσει πίσω μια καμένη γη και ο Έλληνας είχε για μόνη βοήθεια τα πακέτα των Αμερικάνων και του Ερυθρού Σταυρού. Δε μπορούσε να βασιστεί σ' αυτά. Το Κυπριακό και οι εκτελέσεις των Ελληνοκυπρίων απ' τους Άγγλους όξυναν το κλίμα.

Στα πολιτικά, μετά την ήττα της στον πόλεμο, η αριστερά ξαναμπήκε στο πολιτικό σκηνικό μετά το '74. Πολλές φορές κόμματα όπως η Δημοκρατική

Παράταξη διώχτηκαν και οι βουλευτές της εξορίστηκαν. Νέες εκατόμβες στο βωμό της πολιτικής θηριωδίας. Ο μόνος που προσπάθησε να εξομαλύνει κάπως την κατάσταση, ο Πλαστήρας, υπέκυψε τελικά στην ασθένειά του, στα μέσα του '50. Μετά από αυτόν οι κυβερνήσεις ανταγωνίζονταν για το ποιος θα στείλει τους περισσότερους στη Μακρόνησο. Αυτό το κλίμα έμεινε να πλανάται στον αέρα και ο -ανύπαρκτος πλέον- «κομμουνιστικός κίνδυνος» αποτέλεσε και αφορμή της 21^{ης} Απριλίου.

Το 1955 με αφορμή το Κυπριακό έγινε και άλλο ένα πογκρόμ κατά των Ελλήνων που είχαν μείνει στην Τουρκία. Κι άλλες ζωές πέθαναν, άνανδρα χτυπημένες από το πλήθος. Πολλές περιουσίες καταστράφηκαν από τον μανιασμένο τουρκικό όχλο. Οι τελευταίοι Κωνσταντινουπολίτες που είχαν γλιτώσει το '22 κατέφυγαν τώρα στην Ελλάδα.

Με αυτό το σκηνικό, το 1967 επικράτησε η χούντα. Μεταξύ μας, επικράτησε – την επικράτησαν, δεν το ξέρω. Κάποιο παλιάνθρωποι λένε πως όλα ήταν σχέδιο των Αμερικάνων. Αλλά είπαμε, αυτούς που λένε τέτοια ψέματα, θα τους πάρουν τα νεφελίμ του Λιακόπουλου το 2013 γιατί ο «καιρός γαρ εγγύς» και ο Τζένγκις Χαν, Έλληνας. Το 1967 λοιπόν, επικράτησε στρατιωτική δικτατορία με ηγέτες τον Παπαδόπουλο, τον Παττακό, τον Μακαρέζο και αργότερα τον Γκυζίκη, τον Ιωαννίδη και τον Νίξον (συγγνώμη, οι κακές επιρροές φτάνει. Που είναι τα νεφελίμ;).

*Ένα από τα κύρια στοιχεία της Χούντας: танκς σε δρόμους και πλατείες.
Όταν όμως κάνουν “ντου” οι Τούρκοι, ο Θεός βοηθός...*

Στη διάρκεια της δικτατορίας έγιναν κάποιες μικροεξεγέρσεις κυρίως στα πανεπιστημιακά ιδρύματα (με καταλήψεις όπως αυτή της Νομικής και του Πανεπιστημίου Αθηνών) και τον στρατό (φυγή του πληρώματος του αντιτορπιλικού «Βέλος» στην Ιταλία μετά από άσκηση του ΝΑΤΟ). Επίσης ο βασιλιάς (Κωνσταντίνος ο Β΄, κοινώς Τάκης, είχε διαδεχθεί τον πατέρα του Παύλο που είχε διαδεχθεί τον Γιώργη τον Β΄) αρχικά έδειξε ανοχή στη Χούντα. Στις 13 Δεκεμβρίου του 1967 όμως, έκανε κίνημα εναντίον της, το οποίο απέτυχε. Ο ίδιος ο Τάκης κατέφυγε στη Ρώμη.

Όπως πάντα, έτσι για το καλό, έγιναν εκτοπίσεις κομμουνιστών -και μη- σε ξερωνήσια. Ο Καραμανλής είχε τσακωθεί πριν την 21^η Απριλίου με τον βασιλιά και είχε φύγει από τη χώρα. Ο Ανδρικός Παπανδρέου πέρασε τερατώδη βασανιστήρια από τη Χούντα (του έκοψαν το χαβιάρι, δεν του έδιναν πούρα Αβάνας, τον ανάγκαζαν να μείνει σε σπίτι χωρίς πισίνα και με μόνο ένα τζακούζι, κα), μέχρι που βαρέθηκαν τη φάτσα του και τον ξαπόστειλαν στο εξωτερικό (15 Ιανουαρίου 1968).

Στις 23 Ιουλίου οι Τούρκοι κάνουν απόβαση στην Κύπρο. Η στάση των δικτατόρων είναι πατριωτική: πάμε να ανατρέψουμε τον Μακάριο, τον πάμε αυτοεξόριστο στις τριτοκοσμικές Σεϋχέλλες, μπαίνουν μέσα οι Τούρκοι, στέλνουμε τον στρατό στη μάχη χωρίς όπλα, οι Τούρκοι καταλαμβάνουν την Κύπρο και εμείς την κάνουμε. Μέσα σε λίγο καιρό η τουρκική επίθεση είχε αποκτήσει γερά προγεφυρώματα.

Στις 24 Ιουλίου φθάνει στην Ελλάδα ο Καραμανλής. Η Χούντα είχε πετύχει τον σκοπό της και έπεσε μόνη της. Ο Καραμανλής άφησε την Κύπρο αβοήθητη, με αποτέλεσμα οι Τούρκοι να καταλάβουν όλο το βόρειο μέρος του νησιού. Οι δικτάτορες καταδικάστηκαν σε ισόβια φυλάκιση και ο Νίξον μας έβλεπε και γέλαγε μαζί με τους Τούρκους στη Βόρεια Κύπρο. Κάτω από τα πόδια τους έστεκαν τα πτώματα των ηρώων της Κύπρου, που είχαν πέσει προδομένοι.

14.

Η μεταπολίτευση και ο επίλογος μιάς χώρας

Η ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας είναι μικρή: σαφέστατα λιγότερη από τα 200 -παρά κάτι- χρόνια ζωής της. Η χώρα αυτή εξάλλου ποτέ δεν ήταν ελεύθερη. Από τη συνθήκη του Λονδίνου μέχρι τον Otto είχαμε τις Δυνάμεις. Με τον Otto είχαμε τους Βαυαρούς. Μετά είχαμε πάλι τις Δυνάμεις. Ίσως από το Γουδί μέχρι τον Α' Π.Π. να ήταν τα μοναδικά μας ελεύθερα χρόνια. Στον Α'Π.Π. είχαμε τους Γάλλους και τους Άγγλους. Στην Μικρασιατική Καταστροφή όλοι ήταν μαζί μας και όλοι ήταν εναντίων μας. Από την Καταστροφή μέχρι τον Β' Π.Π. είχαμε τον Διχασμό. Από τον Β' Π.Π μέχρι το '75 ήμασταν εξαρτημένοι από τους Άγγλους και τους Αμερικάνους και από εκεί και πέρα από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το παραπάνω γεγονός είναι φυσικό. Ποτέ 10.000.000 άνθρωποι δεν μπορούν να επιβληθούν σε έναν ολόκληρο πλανήτη, πόσο μάλλον όταν η φωλιά τους δεν είναι ιδιαίτερα καθαρή. Αν αυτό συνέβαινε, κάτι δεν θα πήγαινε καλά σε αυτό που ονομάζουμε δημοκρατικός δυτικός κόσμος. Από την άλλη βέβαια, όλοι μας χρωστάνε αφού κάθε καλό εφευρέθηκε εδώ, οπότε μπορούμε να κάνουμε ότι θέλουμε και σε όποιον αρέσει.

Την συνέχεια της ιστορίας, από το '74 και μετά -εν μέρει όλοι- την ξέρουμε: Καραμανλής- Ανδρικός Παπανδρέου- μερικοί άλλοι- επίτιμος (συγχωρέστε με, δεν είμαι τόσο τολμηρός να γράψω το όνομά του χωρίς να κουβαλάω σκόρδα)-οικουμενική του Ζολώτα- πάλι ο Ανδρικός- Σημίτης- Κώστας (της καρδιάς μας) Καραμανλής-JeffreyPapandreoutheMargarita'sson-Παπαδήμος, κοκ. Τα πρόσωπα ελάχιστη σημασία έχουν. Αντίθετα οι συμπεριφορές είναι χαρακτηριστικές και δυστυχώς αναλλοίωτες: χρέη, πόλεμοι, ζητιανιά στις Εκλαμπρότατες Δυνάμεις, πολιτικά εγκλήματα, εκτελέσεις. Και μέσα σ' αυτά κάτι παλαβοί να ξεσηκώνονται εναντίον της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας χωρίς να ξέρουν απαραίτητα το γιατί,

να φτάνουν ως τον Σαγγάριο κι έπειτα να διαλύονται μόνοι τους, να λένε όχι στον Μουσολίνι και να πολεμούν τον φασισμό. Φιλοκτήτες παλαιάς κοπής, καβγατζήδες έτοιμοι να γυρίσουν τον κόσμο ανάποδα κι ας βρίσκονται πάνω του.

Αν οι Φιλοκτήτες γίνουν κάποτε ήρωες, είναι μεγάλη κουβέντα. Η ιστορία εξάλλου, όπως είπε κάποιος, δεν παραδίδει μαθήματα αλλά τιμωρεί για την άγνοια των μαθημάτων της. Δυστυχώς ελάχιστοι διαβάζουν ιστορία και ακόμη λιγότεροι παίρνουν μαθήματα από αυτή, συνεπώς είναι απίθανο να σταματήσουμε να τιμωρούμαστε. Δεν πειράζει. Σε ένα κράτος του 5ου κόσμου, κάπου στην αποχέτευση της Ευρώπης, θα συνεχίσουν να ζουν κάτι Φιλοκτήτες. Το νου σας λοιπόν...

ΤΕΛΟΣ

ΗΡΩΕΣ & ΦΙΛΟΚΤΗΤΕΣ

Μια άλλη ιστορία της Ελλάδας

Μανώλης Πέπονας

Οκτώβριος 2016

Εκδόσεις: **Apopseis**

apopseis Εκδόσεις **apopseis.gr**

©2016 Εκδόσεις apopseis.gr - Όλο το υλικό είναι copyright του περιοδικού

Τα βιβλία των εκδόσεων apopseis.gr μπορείτε να τα βρείτε μόνο στις σελίδες
του διαδικτυακού περιοδικού www.apopseis.gr

Όλο το υλικό είναι copyright του περιοδικού και των συγγραφέων

Για λεπτομέρειες και πληροφορίες επικοινωνήστε:
Δημήτρης Κοντογιάννης: info@apopseis.gr

Δεν επιτρέπεται η πώληση, ανατύπωση και χρήση του παρόντος βιβλίου από όποιο μέσο
(ηλεκτρονικό, μηχανικό, εκτυπωση, ραδιοφωνική ή τηλεοπτική αναγνώση)
χωρίς την προηγούμενη άδεια του υπευθυνού της έκδοσης και του συγγραφέα.

Το συγκεκριμένο βιβλίο διατίθεται δωρεάν.
Αν σας ζητηθεί οποιοδήποτε χρηματικό ποσό, παρακαλούμε επικοινωνήστε άμεσα μαζί μας

Οι ιστορίες που γράφονται από τους επαγγελματίες -μεταξύ των οποίων και εγώ- δεν είναι πραγματικές. Τουλάχιστον όχι εξολοκλήρου. Γράφονται με τρόπο επίσημο, με μια αυστηρή ροή λογικής την οποία σχεδόν ποτέ δεν έχουν τα υποκείμενα που εξετάζονται. Τα υποκείμενα. Γελοία, τις περισσότερες φορές: αξιότιμοι πολιτικοί-καταχραστές δημοσίου χρήματος, γενναίοι στρατιωτικοί- φονιάδες και ένας λαός που προτιμά να δρα ως μάζα κοιτώντας το συμφέρον του. Αυτά όταν τα πράγματα πάνε καλά. Όταν φανούν τα πρώτα αποτελέσματα αυτής της κατάστασης, οι πολιτικοί αλληλοκατακρίνονται, οι στρατιωτικοί ονειρεύονται -ή επιχειρούν- πραξικοπήματα και ο λαός δεν ξέρει τίποτα και “για όλα φταίνει οι αλήτες που κυβερνούν”. Αυτή την ιστορία δεν την έχει γράψει κανείς.

Μέσα από αυτό το κενό, αναρωτήθηκα τι θα μπορούσε να αλλάξει αυτή την ξύλινη οπτική που κυριαρχεί εδώ και αιώνες. «Να γράψεις εσύ την ιστορία που θες», μου είπε μια φωνή μέσα μου. Ίσως να ήταν μια φωτεινή στιγμή, που ο θεός μιλάει στα τέκνα του. Ίσως και όχι. Εγώ, ο ίδιος, θα ήμουν και απλά θα κορόιδευα τον εαυτό μου, προσφέροντάς του οράματα δίχως αλκοόλ.

Έτσι πήρα το θάρρος και άρχισα να γράφω την ιστορία της σύγχρονης Ελλάδας.

Μανώλης Πέπονας

